

ג' ש"ס.

ספור מעשה שהיה.

מאת יב"ס.

א.

ענין לענות בו.

רבי הרן הגבן, רבם של יושבי קדר, הוא זקן ורגיל בתורה וחסידות, רק זקנו לא מנודר, ופרקו אינו נאה. הוא צמח, גבות עיניו צמח, ואכנמו צמח, ומצנפתו העגולה גדולה יותר מכשעור ומוסיפה לו כוית חן; אבל הקנקן הישן והרעוע הזה מלא חריפות ברסון ויש בו הרבה קבין מחכמת האמת ויכול לעקור הרים ולטחנם זה בזה. גם עתיר נכסין הוא, ועשרו מרובה מתורתו. ואעפ"י שזכה לשלחנות הרבה, הוא שפל וענותן, לא יתנאה, לא יתהדר בלבושיה ולא יקפוד אנקותיה, ופוסק כמאן דאמר: שתלמיד חכם מצוה שימצא רבב על בגדיו. מקום תפלתו הקבוע בבית המדרש הוא אחורי הכרים, אשר שם עניים יתהלכו, ובעבור שאינו מוכר שמרים בקהלתו, לא על ישראל שמריו ולא על שמריו פרנסתו, אינו מעורב עם הבריות, כלומר אינו מכבד עשירים, ומעולם לא מצאו אדם מדבר עם אנשי קהלתו ויוצא ממחוצתו, רק יושב בודד על "הזהר" ועל "המשניות", אשר כשני מלאכים מלוים אותו חסיד. בכלל הוא עולם בפני עצמו ודבר אין לו עם צרכי הצבור, והעדה אינה יכולה לדרוש תפקידו מידו, כי היא משמש ברבנותו שרא על מנת לקבל פרס.

על כן השתאו כל חובשי בית המדרש, אשר יביטו על כל ענין בשבע עינים ודרכם לעמוד על כל דבר, בראותם את מורם זרם מרוסים ישכון, ויתחדש עם לבן הארמי, עכבר דשכיב אדינא, ושמואל הרואה וישראל קטינא עומדים על נביהן. זה מנענע ראשו לכאן ולכאן, וזה את שתי ידי מוריד ומעלה.

העם יתאסף אגודות אגודות, וכלם דורשים בענינא. אלו לאלו שואלים פשר הדבר וכל אחד ישתדל לברר אליבא דהלכתא; אבל בזאת לא פליגו וכלם יודעים, כי אכן דבר נפל בעיר, דבר חדש. רבי הרן, אשר דבר אין לו עם כל אדם, יצא ממחוצת מקומו למזרחו של בית המדרש ומדבר עם עשירי העיר, שאין דרכו בכך — האין זאת כי יש דברים בגו? יש דברים בגו, דברים כמסים, וכל איש ישראל הלא מוכרח לדעת כל דבר, לפענח כל סוד ולהתחקות על כל סמיר ונעלם.

ורבי חוצפת המחרטמן, ראש המדברים בכל מקום, אשר כל דבר לא אניס ליה, הוא דן לפני הקהל בקרקע ומגלה להם ספח בהסודות הגדולים הצפונים בדבר הגלוי רק לו לבדו, כי היפלא כיסנו כל דבר? הלא הוא יודע גם מה שנעשה בחדרי חדרים. ואבירן ההפכך יבטל כל דבריו כעשרא דארעא, שאין כאן דא דוכים ולא יער, לא חדה ולא פתרון, ומברר את הדבר לפי פשוטו. המלחמה ארוכה ביניהם, אם כי שניהם לא יודעים את האמת, וכל אחד משתדל להטעים דבריו בק"ן טעמים לפני הצד שכנגדו, הלו אומר: סתמן מסעין לו, וזה: איפכא מסתברא. גם אלה אשר תדירין ללמוד בין מנחה למעריב יביטו אחרי הרב רבי הרן וידברו במה למעלה... וקלונסס, חירא חפא, יגלה דעתו בי נסרו "עונות" בקדר.

והוא רחום יכפר עון — החל המתפלל תפלת ערבית, אחרי אשר השמש הכה בפטישו כרי להשקיט את המהומה ואין טומע לו; אך רוב הקהל עודנו פוסח על ראשי הדברים האלה ומתפללים בנידן זה העומד להן כמטריא בפי ושת. הש"ץ כבר ברה שתי ברבות הראשונות, ויקרא: "שמע ישראל" ורב הרן, שכל ימיו הוא מתפלל בצבור, עודנו מדבר ואומר אל קטינא: "שמע ישראל" מיכאל היחשן הוא אפיקורס נמור, ע"ב אחת דתו, לצאת את העיר כתרם יתעו הצאן אחריו!"

שמואל הרואה לא קבל פסק-דינו בשתי ידיים, ויהפוך בזכותו לאמור: "מיכאל הוא בן חסיד ואינו בר עונשין, ולא

יתכן לדנו כזקן מסרה, ולא מבעי שבן קדושים הוא וראוי לחוס על כבוד אבותיו, אנשי השם".

רבי הרן, הרך כקנה ומדבר רכות, זק מרה בשמואל, על אשר טען למסית ויאמר: "קודש כזה שנפסל, פגול הוא, מורדין אותו ולא מעלין!"

"רתורה אמרה: "וחקרת ודרשת", הוסיף הרואה לאמור, וקודם כל, עדינו לדרש ולחקור, אם אמת עשה התועבה הזאת, ולא נוכל לדון דיני נפשות בלא עדים".

לבן הארמי קצף וחמתו בערה בו ויאמר: "האם אנכי לאו כל כמיניה? אראה בנחמה, אם לא ראיתי ספרי מינים נושרין מחקו. שמואל לא חת מפני העשיר הזה שענה עזות ויאמר: "הקרובים פסולין לעדות, וגמירא שאין חותן שמים חתנו רשע, כי חיישין, פן מינא יש ברבבו עליו, ולא מבעי, כי אינך מומחה כלל לאותו דבר ולא תדע להבדיל בין ספרי חול לקודש".

פני לבן חפו ויאמר: "א"כ, נייתי ספרים ונחזה". גם רב הרן הסכים לזאת, ונמנו ונמרו להתועד בלילה הזה ולבדוק ספרי "המפרות", וגם מיכאל יקרא, למען "יבוא בעל השור ויעמוד על שורו".

הדברים האלה נאמרו בחשאי; רק רבי חוצפת התנבב אחורי המדברים, ובאזניו העשיות כאפרכסות שמע ראשי הפרקים ויטהר להודיעם לכל קהל הקודש אשר מהרו לבלוע את החדשות כבכורה במרם קיץ.

מיכאל... אפיקורס... אספה...

על שלשה דברים אלה כל הענין עומד.

אך מי הוא מיכאל, אשר מחה אל מתוך לבו? מיכאל הקלוני הוא איש חסיד והחסידות חביבה "עדין יותר מנוסות הנלערי תורתו ויראתו אומנתו; והחברוני הוא בור נמור, ואין עם-הארץ מין. מי הוא זה? ואיזה הוא?

תיקו!

"מה ענין שמיטה אצל הר סיני?" שאר ההפכך, ומה ללבן הארמי, שעסקו בדיני ממנות, בדיני אפיקורסות?"

רבי חוצפת העמיק וימצא, כי שאלה חדה מתורצת בחברתה, וכי האפיקורס הוא: מיכאל היחשן, חתן לבן הארמי. "מיכאל היחשן! זה בנן של קדושים, זה הגדול בתורה, אשר לא פסק פומיה מגירסא, הוא נפל בפח הסינות? הוא קצץ בנטיעות?" השתוממו השומעים.

"הוא ולא אחר!" ענה רבי חוצפת בנאון, "הוא נכנס בספרים, ע"כ הציץ ונפגע; הוא מסקור קדוש יהלוך, ע"כ נפל בהסמרא אחרא".

"חבל על האי שומרא דבלי בארעא!"

"אוי למי שנדל מין זה בתוך ביתו!"

"הוא יהיה עוכר ישראל!"

"סופו להיות מסית ומדיח!"

"רחמנא ליצלן!"

אתה קורא יקר, שומע הנך, כי מיכאל היחשן נחפז, ידעת כי הלילה הזה הוא הרת עולמו ובו יעמוד במשפט, ואינך חרד כלל לשטוע אחרית דבר. מקשיב אחת את הפוסטונים הללו מהני כטרנים שאין לדבריהם סוף; אבל אנכי, אשר ידעתי נפש מיכאל הרמה, ותבנתי את רוחו הרם; אנכי, אשר רואה הנני בו כשרונות נעלות וכי לגדולות נוצר, אנכי אריץ למערכת המשפט. ידעתי, כי הרב רבי הרן לא יתנני לבוא בתוך ביתו, באשר חשוד אני בשמץ מינות; ע"כ אעמוד ברחוב ואציץ מבין החרכים, ואם בעל נפש אתה ורוצה לראות דם איש ישראל שפוך בידי אחיו העברים — קומה ונלכה.

ב.

בתוך לכאים.

היום שנה לערוב, חשבת הליל פרשה על פני יושבי הקדר,

לכן צעק ופכה, הרב חרץ שני, והזקנים הנאספים התנועעו, ומיכאל נמלט מתוך ההפכה וישב למעונו בבית חותנו ואת הדלת סגר אחריו.

האזהרה באסמקליידער פל 10.50 פער ראבע אונד בעסערע קוואליטעטען פערזענלעכע פארטע-חונד נאלעריא דאס פארקידעפאט ג. הענעבערג (ק. אונד ק האפליעפערמאנט), ציריך. מוסטער אומגעפער. בריעפע קאסטען 10 קר. פארטע.

פיר מויבע. — איינע פינרוחן, וועלכע דורך חין איינפאכטע מיטטעל פאן 23 יערהיגער טויכטיג אונד אהרענגערייטען געהיילע וואורדע, איז בערייט, איינע בערייכונג דעסלעכען אין דייטשער שפראכע אלען אנוועסן גראַס זי איבערזענדען. אהרעסע: J. H. Nicholson, Wien IX., Kolingasse 4.

דיא הייפנסטע אורזאכע אללער וויא איממיר געארטעטען מאנעקראנקונגען איזט דיא פערדויאונגסשטערונג. גענען אללע אנזייכען איינעם וואלכען ווענדעט מאן אס בעסטען דען דר. ראָזאַם לעבענסבאלזאם אויס דער אפאטעקע דעם ב. פראנער אין פראג אן. דיעזעם בעוועהרטע אונד איבעראלל געשטעלטע הויזמיטעל איזט אין אללען אפאטעקען ערהעלטליך.

השעה ימים לאמעריקא!

בשכני ישראל אודיע נאמנה, כי נפקדתי להיות סוכן (אגענט) בבראדי בגאליציה אשר על גבול רוסיה

להנאדרדיטשען לאַד בברעמען.

Norddeutscher Lloyd in Bremen

למכור שפאקאטען לאַנדי רוסיה האולכים לחמריקה דרך פה. אנויות הקיטור מהנאדרדיטשען לאַד הנס המוכרות והמסובות מכל האנויות, היינו שהולכות במהירות גדולה מאוד, בננויות עפ"י המלאות החדשות, טובות וחזקות ומפוארות. לאלה עוברי מים העניים האולכים על

צווישענדיק

יש מקום רחבי-ידים, נוח לבריאת-הנוף ומאכלים בריאים. המקמים ממוצעים. מיום בואם לברעמען עד ירדו האנים ימצאו הנוסעים מקום ללון באכסניה טובה ולחם ומוון בשר חנם אין כסף. גם בדעבענשייר ומאטראצען הנארכים לדרך יקבלו חנם.

כל האולכים לברעמען עם השיפסקארטען שלי ימצאו אללי גם אייזענבאָהנקארטען לכל המקומות באמעריקא, אשר יעלה מחירן פחות מהמקד הקלוב אלל הבאָהנען.

ביחוד הנני לעורר את אוון הנוסעים, כי הפאספאזשירע אשר יבואו לגבול אשכנז עם השיפסקארטען אשר לקחו מירי, חפשים המה מהראות סך ארבע מאות מארק לגלגולת, אשר הוקצב מטעם הממשלה באשכנז לאנויות מארץ אחרת. — כל הרולה לכסוע תרוססיה לאמעריקא יפנה איפוא אלי:

S. N. Margulies, Brody.

בית-מסחר שמרות וקאמסיסיע של תבואה, אַגענט מהנאָרד-דייטשען לאַד עפ"י רשיון הממשלה בעסמרייך.

דא ריכטערס אקער-פען-עקספעללער

בערייט אין דען מייסטען פאמיליען אלס נוסעלעסאנעס הויז-מיטטעל פאררעטהיג געהאלטען ווירד. זא איזט יעדע אנפרייכונג איבערפליסאני. עם ויזא היער דעסהלכ נור פיר יענע, וועלכע דעם אלטעוועהרטע מיטטעל נאך ניכט קענען וואלטען, דיא בעמערקונג אנגעפיעט, דאס דער אנקער-פען-עקספעללער מיט דען בעסטען ערפאלגען אלס שמערזליגערנדע אונד היילענדע אייזייכונג ביזא גיכט, רהימאטויזמוס, גלידעררייסען, היסטוועה, ויטענסטעכען, נערווענסמערטען, אהנוועה א. ו. ו. אנגעווענדעט ווירד. דיעזעם הויזמיטטעל איזט יכער אין דער ווירקונג. אונד בילליג איז פריי (40 אונד 70 קר. דיא פלחש). נור עכט מיט אנקער! פאררעטען אין דען אפאטעקען הויפט-דעפאט: דר. ריכטערס אפאטעקע נוס גאלדענען לעווען, פראג.

השמים השליכו קרחם כפתים, והקור הולך וחזק מאוד. חלונות כל בתי העיר הפיצו אור על פני לבנת השלג השמוח על פני האדמה, ובית הרב רבי הרן סגור ומסוגר, רק אור כהה יופיע מבעד חורי חלונותיו, ומחן נראה מה שרפני ורפנים.

באולם גדול וארוך, אשר קומתו לא דמתה לחומר, ומעומד בספסלים ארוכים ובשפותי כלי עץ שאינם מרחיבים דעתו של אדם, יושב רבי הרן במעילו הירקק על כסאו הנדול, ומגולל בספר קטן בעיני בוז. על יד שלחן רבן מימינו ומשמאלו עומרים אותו אנשים זקנים, ובתוכם שמואל הרואה וישראל קטינא. מנורת הבית מאירה ברב עוזה, מלבד שני נרות העומדים באמצע השלחן על יד גר גדול של ספרים מעורבבים.

דומיה חרישית במקום הנורא הזה, אין אומר ואין דברים, ופני כל המסובים נשיות מול נער דל וחלש, העומד בעינים מושפלות בקצה השלחן מול פני הרב המפיצים אימה, מצחו יקמט לרגעים, וכמו ענן יכסה פניו, והוא כחומר מקשה עומד מבלי נוע, כאילו אין בו רוח חיים.

רק לבן הארסי, אשר לחיו מראו דם, מפריע את הדומיה בצעדיו הכבדים רצוא ושוב, שניו חורקות, ועיניו מבריקות שאט נפש על עלמה יפיפה היושבת בירכתי הבית, עלמה רכה וענוגה ומסכת עצנת פרושה עליה; אך היא לא תשים לבא אליו, ועיניה פונות מול העלם הקטן הזה באותות אהבה וצער, ואנחה חרישית מתפרצת מלבבה, אנחה השוברת חצי גופו של אדם. העלמה הצעירה הזאת שנקרא שמה בישראל: בת שוע, אינה עוד עלמה, כאשר יראה לעינים; כי אשה היא, והיא אשת מיכאל היחשן, העומד לפניו בדמות נער ושניהם נסיבא בארביסר. הרבנית הדקה והנכוה עומדת עליה לנחמה ומדברת על לבא, ובנה, פניאל הפרוש מתרחש עם אמו; אבל הכרת פניו ענתה בו, כי יחמוד יפיה בלבו, כי חוט של חן מתוח עליה.

הרב רבי הרן פתח בועם: "אתה מיכאל, בנן של קדושים, נתפסקה, ועדה מינא בלבך? אתה תקרא בספרים חצונים ותדרוש במה למעלה ולמטה? אוי סכל וגם רוח!"

פני מיכאל חפו, ולחיי הרב אדמו מדם ויוסף באפו הקשה להוטחחו מרה:

"נער הייתי גם זקנתי ורא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש חקירה. ראו אנשי, הנה לפנינו ספר, "אכן יש ד'". אכן יש ד' בלשון סני-נהיר, אוי לאונים שכך שומעות!"

דמויה איומה בבית, פני לבן כפני להבים, והעלמה חורת כמות, ארככותיה דא דרא נקשן.

ומיכאל עומד בלא נוע, עיניו נשיות ועומדות, ולולא הקמטים אשר נראו על מצחו, אז דמינו, כי גולם יעמוד לפנינו.

הרב הוסיף לאמור: "שמעו נא רבותי, השמעתי, כי איש ישראלי יחקור וידרוש איככה ישנא את עמו? והנה לפניכם הספר, שנאת עולם לעם עולם, אשר חברו איזה מין בווארשא, אשר יורה וילמד ויפעה בתוכנו נטעי שנאה לעמנו. אוי לדור שכך עלתה רנו בימינו!"

אחרי הספר, שנאת עולם לעם עולם נתחתו שערי הספר, בית יהודה לריב"ל, ויעמוד הרב על רגלו ויקלל את ריב"ל ויתן את שפו לשמצה, כי היה חוטא ומחטיא את הרבים, מסית ומריח. הקללות האדה עשו רושם גדול על לב מיכאל הרן, אשר רבנו יצחק היה קדוש בעיניו, ויתחזק ויפתח פיו ויאמר: "רבי יצחק לעינינו היה צדיק גמור אשר החזיר עטרה ליושנה, ועשה ברכה-ברובה לבית ישראל, וכל המספר אחרי מסתו של ת"ח זה סופו יורש נהיגם — אם ישנו במציאות; ודא לבד שאהנה בספריו יומם ולילה ואשתה בצמא את דבריו, מובטחני, שעוד אוכה להפיץ תורתו ברבים!"

עוד לא כלה דבר, ולבן נפל עליו כדוב שכור, ומי יודע מה עלתה לו, לוא לא סכך עליו שמואל באברתו.

על מה את נאמחת, רעיתי?"

"הגירי נא לי שאהבה נפשי" השיבה האשה, "איך לא אהאנח בראותי, כי תועה הנך בשדה הדעת אשר אבי יתעברה מאד, ובגלל זה ישפך דמך כמים, ומתירא אנכי מן אחריתנו נכרתה, כי ידעתי את אבי אפי, כי עז ועברתי קשתה. ומה גם כי הערית חמתי בלילה הזה, כי הגדת וגלית את כל לבי. לא טוב עשיתי, יקרי, ירא אנכי מן יבולע לך וגם לי בעבורך".

"האוכל להתאפק", ענה לה מיכאל, "בראותי באברך נשמתו ודעתי, בראותי איך הדעת, שהיא עינו של עולם, גבוה ונמאסה? הגירי נא לי ידית יקרת, הטוב הם עושים, לקנא קנאת ד' צבאות? האם לא רוצחים הם, אכזרים, רשעים? איככה יוכלו רשים חכים במח, ואנכי חושב ומשכיל ויודע? האוכל לסגור דעתי? ומה אעשה אם נשמת ההשכלה דוספת בקרבי? הטה רוצים להסית רוחי בקרבי, ואנכי לא אתן את רוחי למרסם, ורוחי יקר לי מכל חללא דעלמא, וכאין רוחי, למה לי חיים?"

"אבל מיכאל, הלא בנפשי הוא. זכור נא, כי בידך חייתי; זכור נא, כי תגרום בזה רעה לשנינו, ואתה הלא הורית אותי, כי פקוח-נפש דוחה את כל התורה, ובכן דוחה גם את ההשכלה, כי האם ההשכלה קדושה מהתורה? הגד למה תחשה? או אולי תרמה כי להשכלה יתר שאת מהתורה? אוי לנפשי! אני צדק בדבריו!" וזרמי דמעות פיצו מעינה.

מיכאל מחה במספחתו את דמעותיה, ויבקש ממנה ברמעות שלא תבכה, היא בוכה והוא בוכה.

כבר עברה אשמורה השניה, ותרדמה נפלה על בת-שוע ותישן. אור הנר אשר החל לרדת יפיץ אור קפאון ויוציא פאותיו התכליות לארבע כנפות החדר, ופאת אחת חסול על לחיי בת-שוע שנתאדמו כשושנה ומוחתת עליה חוט של חן. מבחוץ ישכל הרוח הסוער, שואן בהמיתו, הונה נכאים ויחרור בכריות מיכאל אשר אלפי מחשבות יתרגשו בקרבו ותאננה.

על מה יתאננה נער עברי בן חמיסר, אשר עוד אין רחיים בצוארו ויושב בצל העושר? על — הדעת אשר בעוכרו. הוא יושב בשלוח והתענג עם רעיתו היקרה, אשר היא נפש משכלת בכלי מסואר; והנה קסם עליו רוגזה של הדעת. הדעת התננבה בתוך חדרי לבו, ותעש מהפכה בשלום ביתו. הדעת היתה לו לרועץ; ומדוע לא ישליכנה אחרי גוו? ומה זה יאלצהו להפקיר נפשו בגלל הדעת? ולא מבעי כי תלוי בזה פקיד נפש רעיתו החמודה, אשר נפשה קשורה בנפשו. רעיתו הלא יפה היא, טובה וחמודה, צנועה ותמימה, מחוכמה ואשת חיל שאין על עפר משלה, ואיך יסבב לה עמל ותלאה? לא! אשתו יקרה לו מכל; היא עדינה, היא מלאך. והדעת? היתן לה גם פסורין? הלא יקרא עוד בספרים, והמה היא מביים מאד, היא מלאים חכמה, הלא יסיפו תורת חיים ודעת. הדעת הלא דעת היא, חכמה, השכלה, ותכיר כל התענוגים שבעולם, הלא קשורה בנפשו פנימה, הלא יכול לחיות בלעדה? האם אפשר הדבר שלא אקרא בספרי ריב"ל? האעמוד את מורה נבוכי הזמן? בקרן זוית? האעצים את עיני שלא לדרוש "בחקר אלוה" האפשר הדבר? הלא אמות ולא אחיה; ואם אחיה, מה חיים כאלה? הלא כבהמה אחיה, בהמה ממש. האשוב אל "הפרי מגדים" האקרה את שני בשפתו הקשה? האסירנו בספרי חכמי ישראל, אשר ירימו אותנו לעזים שכלו שכל? לא! לא אשליך את הדעת אחרי גוי, הדעת הוא חיי רוחי ונשמתו, וכל זמן שהנשמה בקרבי אשביל ואלמוד. ואשתי? מה תהא עליה? אשתי היסה בנשים, אשתי אשר נפשי קשורה בנפשה, אשתי היקרה והתמה, האשליך חיי רוחי ונשמתו? היה לא תחיה.

פתאום התאנחה בת-שוע, ויבט מיכאל בפניה המאירים זרקע סגור לכבו ויבכה מאד במר נפשו, ככה ברם.

אהבתו הטובה לרעיתו, אהבתו הנקיה והקדושה, התעוררה

סרגליות זל, אנכי דקק ניישטאדט, אשר זה שלשה שבועות בא לעירנו לדרוש ברומאים למחלתו האנושה, כי כסרמן נראה לו בחזונו. שלשה שבועות רצופים נחה המנוח על ערש דוי כנוף בלי נשמה, מבלי דעת הרומאים מה היה לו, וביום שביעי של פסח קרא אותו אלקים אליו בשנת השבעים ושנים לימי חייו! אכירה גדולה אברה נכסת ישראל בכלל והעיר ניי-שטאדט בפרט, כי הרב הגדול הזה לא ספק כל ימיו פומיה כניסא, שחה בים התלמוד והעלה לנו פנינים יקרים בשכלו דחד. בספרו "חידושי מהרש"ם" הראה לנו המנוח את רוחב ידיעתו בתלמוד ופוסקים, ובפרט ביד החזקה של הרמב"ם ז"ל. בעצם היום הזה לעת ערב נתאספו ראשי עם יחד שבטי ישראל אל חצר בית החולים אשר בו נוע המנוח לעשות עמו חסד, האחרון וכלית המון עם רב הוכל לבית מועד לכל חי.

קרא קא.

ג' ש"ס.

ספור מעשה שהיה.

מאת יב"ם.

ג.

בין המצרים.

בלילה ההוא נדרו רעיונות מיכאל, וילחץ בין המצרים. החדר אשר בו גר מיכאל, היה אולם גדול, יפה ומרובע, אשר בקירותיו המשושים ובכליו הנאים הרחיב דעתו של אדם. ביגורה עשויה מעשה בדולח הפיצה נונה, ומיכאל ישב תפוש בשרעפיו, נשען בידו על שלחנו העומד בירכתי מפתו. פניו רבנים כסיד, עיניו יעלעלו דם, וספר מדעי פתוח לפניו. דמיה דיישית בחדר, רק נשמע לרגעים אנחת אשה יפה, היא האשה אשר כבר ראינו אותה בבית הרב. הנה היא יושבת צלולה במחשבותיה, בידה הלבנות והדקות הסלמל שערותיה הפרועות הסובכות את חלקת צוורה, ובעיניה השחורות כעורב, עינים דמפיקות אהבה, מסתכלת בחבה על בעלה היושב על יד ספרו, מסתכלת ומתאנחה.

הידעת הקורא, על מה התאנחה בת ישראל זו? על — הדעת אשר היתה בעוכרה! היא יושבה בשלוח, שחתה לדויה מעסים האהבה; והנה קסם עליה רוגזה שר הדעת אשר לקחה את רב בערה. ובעלה הלא חכם הוא, אין על עפר משלו; ומה דאה לשמות זה? אך הכי הדעת שמות היא? הלא טובים ונכוחים דבריו ומתוקים מדבש, ויורדים ללבה מדי ידבר עמה; אך אביה דלא ישים מתוק דמר, וישנא את הדעת, ואביה הלא חכם הוא, מבין הוא, וגם הוא אין על עפר משלו — אביה ובעלה מי מניחו עדיף? הצדק עם אביה, כי למדן הוא, חסיד הוא, חכם הוא, מנוסה הוא, ויודע מה שהוא אומר; ולא מבעי כי גם הרב דמעיתו אומרים כמותו, והרב הלא צדיק הוא, הלא רב הוא ויודע כל התורה כלה. אך הלא גם בעלה בן תורה הוא, ורבים אומרים כי גדול הוא עוד יותר מהרב, והוא הלא חכם הוא, בעל לב טוב, חקרן ומחון, וחזקה לחבר כמותו שלא יזנה אחרי דברים מסאים ומטוריים; ולא מבעי כי גם היא מעמה מהפרות הללו ויהיו כפיה מתוקים כדבש. לא! בעלה לא יתעה באורה עקלתון, בערה יודע מה שהוא עושה. ואביה? ישנה? היתכן, שאב יישנה? הלא אב הוא? ...

מחשבות כאלה עלו על לב האשה התמימה הזאת, מחשבות אשר דכאוה מאד. פתאום התעוררה ותקם ממושבה ותנש אל בעלה ותשם את ידה החכה על כתפו הדק.

מיכאל חרד וילפת. הדי הרבה והקלה הזאת עוררה כל רגשות אהבתו העזה והקדושה, שרשפיה רשפי אש שלהבת יה. ויקם וישיבה במקומה, והיא עומד עליה, מסלמל בשערותיה דדקום במשי. היא בפתה ראשה, ואנחה התפרצה סלכה.

אש זרה.

עמי, כהן אמת, לארני קדש;
תקריב קרבן כל יום, שבת וחדש;
שפתיך ישמרו רעת, תשלח אורה.
ומפיד, יבקשו חכמה גם תורה.

היכלך, כהן, מרחבי חלד,
מזבחך: האהבה לזמן וילד;
מימנה אש רת למו, תופע נהרה;
אך השמר לה פהן מאש זרה.

אמונת שחר ופחיתות פליטה,
משאות שוא מרוחים, סבלות תועבה;
אש זרה המה, לא תביא אהלה,
לא תחלל הקדש ולא תמות סלה!
לבוב, לסדר: "ויקריבו לפני י" אש זרה".

ווייסע זיידענשטאטע 55 און 60 קר. ביז פל. 1145 פער
תעטער גלאטט אונד געמאכטערט (ערקא 150 פערשטענע
קוואליטעטען) פערזענדלעך ראָבען-אונד שטיקווייז פארטא-אונד
זאלפריי דאס פארבריק-דעפאט ג. הענגעבער (ק חונד ק האפ-
לעפעראנט, ציריך. מוסטער חומעסענע. ברישע קאסטען 10
קר. פארטא.

פיר שרייב. — איינע פירזון וועלכע דורך חיון אייגענע
מיטטעל פאן צעיהריגער טויכטייט חונד צערהענגערישען געהילע
ווארדע, איזט צערייט, איינע צערייטונג דעסעלבען חיון דייטשער
פארטאע אללען אנווערן גראַסס זי איבערזענדען. אדרעססע:
J. H. Nicholson, Wien IX, Kolingasse 4.

חיון דאס פערדוואונג צעפערדערנדעס הויזמיטטעל גענען
אללע ארטען פאן מאגעליידען צעסטענס ערפראכט ווירד חיון
אללען אפאסעקען עסטרייכס פארטעסני געהאלטען. עס איזט
דאס דער דר. ראָזאַס לעבענסבאלאם אויס דער אפאסעקע דעס
ב. פראנצער חיון פראג.

"Equitable"

לעבענספערזיכערונגס-געזעלשאפט

דער פערדייניגסטען שטאטען אין געווי-אָר
אנערקאנט גרעסטע, סאלידעסטע אונד ויכערסטע געזעלשאפט
דער וועלט. דאס "עקוואַבלע" (ביליגקייט) עפעקטיווער,
אירעס נאמען געטרייט, אַבלעבענס-קאָנסאַלס-אונד אויכ-
שטייערערייכערונגען זי דען ביליגסטען צעדינגונגען,
אונד זיך דאס פארטעילע דאס ויז אירען קלינגען ציעטעט נאך
פאן קיינעם עהליכען אינסטיטוט דער וועלט איבערטראפטיג
ווארדען. פערזיכערונגען געהען ענטענען אונד ערטהילען
געהערע אייסקונפט צערייטויליגסט דאס אינשפעקטאָראַט אונד
דאס הויפּטאנענטשאפט פיר דאס בוקאווינאַ:

Alex. Margulies, Czernowitz, rus. Gasse 16.
אונד דאס אַגענטשאפט פיר בראַד אונד אומגעבונג:
ס. נ. מאַרנוליעס, בראַד.

נייא זילבער!

זעמלליכע ווארשויער, פאריזער, בערלינער, וויענער נייא-
זילבער-ווארשע: גאבעל, מעסער, לעפּעל, קאפּעל-לעפּעל,
לייכטער, פּרעזענטאציע, בלוסענוואַזע, בשמים ביקסען, קידוש
בעזיר עטל. פערקויפט פאן נון און און דעטאיל. טייטע רייך
אילוסטרירטע מוסטערביכער זאמען פרייזקאנטע פערזענדע און
יעדערמאן געבן אייגענונג פאן נור 20 קר. פער אנווייזונג.
Jos. Kapelus, Chinasilberhandlung, Krakau.

בכל תעצומת עוזה, בסערת רוחה ובהמיתה, ותצית בקרבו אש
יוקדת, אש לא נפח. ותדאב נפשו מאד, על אשר עלה על
לבבו, למרות רצונה ולהעציב נפש יקרה כמותה.

המשוגע אנכי — הוסף מיכאל לחשוב — כי אעשה אותה
ורשעות כזה לרעיתי חמתי אשר שנינו ביחד נפש אחת? האנכי,
אשר נתנה לי לבה הטהור, אשר מסרה בידי כל רוחה ונפשה,
אנכי אראיב לבבה וחמאתי לה כל הימים? הנכה יעשה איש
ישר הולך? ואיש ישר הולך האם ימכור דעתו ורגשותיו בעד
אשה? האם אינו דומה בזה לעשו ששכר בכורתו בנזיר ערשים?
אני הנבר, אשר שקדתי על דלתות הדעת ונסקחו עיני לדעת
כי הדעת היא חיי האדם וכי עלי ללמוד ולהשתלם, אנכי בימי
נעורי, אשר עוד רב הדרך לפני, אשריך את הדעת אחרי גוי?
האוכל לעשות גבלה בזאת, ונפשי ורוחי ונשמת, רגשות ועצבני,
מוחי ושכלי, כסם נמכרים להדעת אהובתי? האנכי, אשר כל
עולמי הדיני רואה בהנחיבה, והיא רק היא חיי רוחי ונשמת,
אנכי אקבר עלי, לחדול לכתוב. לחדול לכתוב, ורוחי סוער,
ומחשבות ורעיונות מתחדשות בקרבי חדשים לבקרים? ואנה
אוביך את כל המחנה הזה? אנה אוליך את חרסתי? ולו גם
ארצה, האוכל למלאות רצוני, וקשה לי להתקיים בלא ספר
סדעי אפילו שעה אחת, וידוע אנכי בבירור שאשתגע ממראה
עיני כאשר אחרול להשתכל. לא! היה דא תהיה, אנכי אשכל
ואלמוד, ולא אמכור בכורתי בנזיר ערשים, לא אמכור בשום
אופן שבעולם, אהרג ולא אמכור, דא אוכל לעשות בזאת, לא
אוכל... אבל דא אוכל לחטא לרעיתי, חלילה לי וחזין הוא
לי למרות רצונה. — דא אמרה רצונה. ואיככה אוכל למרות
רצוני הפנימי? האוכל לכלוא את רוחי? אין אדם שריט ברוחו,
וגם אנכי לא אוכל לעשות דבר כזה, ואשכיל עד עולם. אבל
לבן הארמי, איש צר ואובי, קם עלי להכחיד השכלתי, והוא האם
יכול לראות השכלתי ודא יעשה לי מאוסה? יעשה ויעשה! ומה
יעשה? מה? אויח! הוא יכול לעשות — פירוד בין הרבקים,
ואנה אני בא?

מיכאל הסתכל על פני רעיתי העצבת ולא יכול להתאסק
ויבכה בכי רב עד כי הקיצה בת שוע ותענהו בקול.
בת שוע נפלה לרגלו, ותבך במר נפש, עד כי מיכאל
הוכרח להשבע לה, כי מהיום והלאה יתחיל להשכיל וילך
בדרכי אביה.

ד.

שנה — ופירש.

בבית לבן הארמי אורה ושמחה, דיצה וחדוה, כי חתנם
מיכאל התרסם, ויצא מהסמרא אחרא. לבן גם רעיתי יעשו אותו
סובות, יקרבוהו וימלאו כל לבבו. גם בת שוע שמחה על השכום,
ומיכאל זה האדם אשר הורחו ולידתו היתה בעניות והתענה תחת
ידי אשת אביו הרעה וסרת מעם, הוא בלי ספק הלא ישמח
בחלקו, אשר אנה לו ד' כל הרברים המרחיבים דעתו של אדם;
אבל לבו לא ידע שלו, רוחו סוער בקרבו, באשר אהבת הדעת
בוערת בקרבו כאש יוקדת, ונפשו חשקה להנות בספרים. הוא
שנה ופירש; אך חיו אינם חיים, כל היום הולך קורר
שחוח, נפשו עליו תשתפך, כי נפשו חשקה בתורה ובחכמה,
ולא יוכל לכבות את התבערה העזה.

עברו כשבועים ימים, ומיכאל התענה מאד, ולא יכול
להתאסק, ויכול לשנות עוד הפעם, ויראה שכר משנתו כהאי
עלמא, כי הוכרח — למרוש מרעיתו ויצא מעמה במתי נפש.
זאת אהבת הדעת לשמה, אשר לא תמצא רק בלב בחור
מישראל.

אנה יצא? ולפון הלך? ומאין בא? איכה נתגדל? ומי
היה מיכאל? על השאלות האלה ילמדנו הפרקים הבאים.
(המשך יבא.)

נִרְשִׁים.

ספור מעשה שהיה.

מלת יב"ס.

ה.

האסיר.

הרבה רעות עונות על האדם, אשר ידכאוהו עד דכא זמוריות אותו דומה; הרעות האלה שונות מרעותה במהותן ובפעולתן על נושאיין; אבל כלן כמר מדלי וכשחק מאזנים מול צרת נפש — האסיר. גם אדם עשוי לבלי חת, אשר כחו במתניו זיעמוד כצור נגד כל המקרים הרעים הבאים עליו, יכוף קומתו בשאסיר הוא, וכשיריו אסורות ולא יכול לעשות מה שחפץ, אז ידל ויחלש, לחלוחותו מתיבשת ויאבד את נפשו. ועוד רעה דימנה, כאשר שכלנו יאמר, כאשר יושם חחים במחשבותינו זבתשיתנו להשכיל, אז נורא מצבנו, נורא מאד!

כעין צרה נוראה כזו סכבה את מיכאל מיום אשר אמר קונם מן ההשכלה. אז אויביו השלמו לו, וחזתו, אשר היה רגיל לזרוק בו מרה, החל לדבר אליו רכות ולקרבהו כמו בן. גם חזתו הארורה, אשר לפני חמתה לא היה יכול לעמוד, גם היא נאלמה דמיה ותחת אשר לפניו עיניה הפיצו מזרות, החלה להביט עליו בעיני אהבה. כי למי כל חסרת ביתה, אם לא לבת-שוע בתה יחידתה, ומיכאל הלא הוא בעל ביתה, מיכאל היחשן, מיכאל הלמדן, מיכאל "המשי". עתה הלא לא יעשה עוד, מעשה גערות" ויהנה רק בתורה יומם ולילה, וברכות הימים הלא יגדל שמו, ככל אפסי ארץ ישאלו את פיו שאלות ותשובות ואז... הלא הרב רבי הרן זקן, ובן אין לו כי ימלא מקומו, ורבי יעקב התקף, אשר כל עניני העדה נחתכין על פיו, הוא הלא כבר לוח אצלה כסף ולא יכול למרות את פיה...; ואז לא יאמר לה עוד רפשה התנונית, רפשה המלוית; כי אם רפשה חזתה הרב. האח, מה מאושרת תהיה אז, כל אחותיה ונשי העיר יקנאו בגורלה, וטוב יהיה לה בעולם הזה. ובעולם הבא? הלא מחזקת היא בידי תלמיד חכם. אפשר היה לה, לתת את בתה לבן עשיר, כמו פלוני ואלמוני; אבל היא לא הסכדה בכסף, לא הביטה על "תכלית", רק לקחה בן-תורה, והקב"ה בודאי לא יקפח שכרה ויתן לה מקום בג"ע בתוך שאר נשים צדקניות ויכפר לה על כל עונותיה.

עונותיה! אך מה המה? הלא היא זהירה בכל המצות ותקיים כל דבר. אולי תחסיר מן המדה במכרה בויג וארגמן, וגם נשבעת היא לשקר; אך הלא זה תעשה בעד "פרנסה". ואם לא תחום על אחיה האביון, עד בת אחותה הארמנה; מה תוכל עשות למענם? הן שלחה להם בחג הפורים איזה "נשאר" מתנותה להלביש בניהם ובנותיהן, וגם לאחיה "תחתונים" וגם מפות חשיג בעדם; ויתר לא תוכל לעשות, יען אי אפשר "למלאות שק נקוב". ואם חנינא בן דוסא צועק עליה, על כי מכרה את ביתו בחובתו; אמנם, כן עשתה, אך מה יכלה לעשות? התתן לו בטנה כספה אשר לוח הימנה? האם בנקל תשיג כסף? כמה לא תאכל ולא תשתה ומתקררת בחנותה, עד כי תרויח כסף. ואם גבריאל השאלוני מתאונן, על כי שכרה את היער אשר הפך בו זה שנה; מדוע זה באמת "שייך לו כל העולם"? כן כן, הקב"ה יכפר לה על עונותיה המעטים, ובזכות תורת חתנה יתחילה בסא בגן-עדן, ועכ"פ בגן עדן התחתון. גם "צדיקה" יהיה בעזרה, בי לו הלא פתוח תפתח את ידה.

מחשבות כאדה חושבת רפשה, ובדמיונה היא מתרסקת. פתאום חשמע קול חתנה בדמדו, קול געים ומתוק, והקול הזה בא בשמן בעצמותיה, כל חושיה מתרחבים, לבה שואף רוח, ולחיותה אין קץ; אבל כבר אחרה לשבת, והפדיון הלא רב הוא (* חרבעה הפרקים הראשונים נדפסו בגליונות כ"ז ע"ז).

בחנות, לכן חשים מעילה על שכמה, ומטהרת ללכת. הדלת חסוב על צירה; ואז גם — הנמרא סבה על צירה, ומיכאל ברך ברכת "שפטרני".

ברוך שפטרני מצרה זו, אמר מיכאל בלכתה, ויתאנח ויאמר אל לבו: מה קצי כי איחר? הכה אשב סגור כל היום ואלמוד דברים הזרים בעיני, והדעת הקדושה לי, הדעת משאת נפשי ורוחי, תהיה מונחת בקרן זווית? הדעת אשר תפקח את עיני ותראני על מה אנכי עומד ומה אני רואה, תראני מי אני ומה אני, תהיה סגורה בעדי? אנכי אהיה אסיר, ואסור יהיה לי לחקור ולדרוש ואולי גם לחשוב? הלא האוכל לתת מעצור דרוחי, האוכל לכבות את אש התשוקה הבורעת בעצמותי? נפשי חשקה ברעת, בהשכלה, והן רקחו את לבבי; ואיכנה אוכל לרהקם ממני? עיני כבר נפקחו, איכנה אוכל לעצמן? את הספרים האהובים לי ובאים כשמן בעצמותי, הספרים האלה אשרין אחרי גוי ותחתם אלמוד דברים שאין לי חבל בהם? ואמנם מה רחוקים אלה מן אלה כרחוק מזרח ממערב! מה אנכי רואה את החיים בימים, את הלך רוח האדם, מעשיו ותחבולותיו, חקירותיו ודרישותיו; מה הנני חוקר ודורש במה למעלה הימני ובמה שבי; מה יש גם דין וחשבון מחקירות אלה, ורבים באים ללמדני מהות כח המחשב; ושם אין סדרים, רק להג הרבה אין קץ. אנכי המשכיל אשר שונא אנכי את הצנועים תכלית שנאה, אנכי אחנהג כצנוע גמור? לא! לא אוכל לעשות את התועבה הזאת, לא אמכור את נפשי ורוחי, אחלל את נדרי, אחל לקרוא וגם לכתוב. לכתוב... הכתיבה היא חיי רוחי ונשמת, ונפשי קשורה בה, ע"כ חלילה לי מלחדול לכתוב, ואולי אהיה בעצמי סופר או מחבר, האם נמנע הדבר? הלא לפי דברי ספרי התולדות אשר קראתי, חכמים רבים היו בנעוריהם נערים כמוני, נערים אשר גם הסה היו נתונים בשביה כמוני. מי יודע, אולי עוד ימים יבואו, אחרי אשר אקרא הרבה, אחרי אשר אמלא כרסי בחכמה ובדעת, אחרי אשר אריבה לכתוב אחל להורות דעה לאחרים, ואז מאושר אהיה עלי אדמות, כל שונאי יבושו בראותם פעלי, ואולי גם זה אלעזר הנער בתוכם. בהגיע מיכאל במחשבותיו לשם זה, נאנח מאוד ויקרא בקול גדול: מארן די בשמ"א, מה יחפון אלעזר מסני? מה חטאתי לו? מדוע זה ירדפני כל הימים? מדוע זה יאכל בי קורצא, כי הצצתי ונפנעתי? האם באמת אנכי הרשע והוא הצדיק? אנכי הנני חמים, לא אנע גם בזיב על הקיר ואתן לעניים כל מה שיש לי; והוא הלא בעד נרה אחת ימכור את אלהיו, ולמה זה רוצה להפריד ביני ובין רעיתי? הן חכמינו הזהירו על גודל השלוש שבין איש לאשתו, והוא הלא מאמין הוא, ירא הוא, חרד הוא, חסיד הוא! אך אולי באמת אפקודם אנכי, ומצוה לרדפני? אנכי הלא יודע, כי אני מאמין... אני מאמין בכל מה שלמדתי להאמין. — ומדוע זה באמת לא אאמין ואהיה חכם מאבותי? האין זאת מעשי יצר? האין זאת מעשה שמן? בתחלה סתני, כי סביה תורה עם חכמה והבטיחני, כי אינן נכוות חדא מחברתא; ועתה נדחה האחת מסני השנית, נדחתה — לגמרי. לבי קר כקפאון, ואין אמונה בקרבי. ומדוע לא אאמין באמת? האם אנכי הנער אוכל להחכים מכל אדם, ולומר כי שקר נחלו מאבותי? האם לא תועה הנני? האם לא נהפכה לי החכמה לסם מות? הרמב"ם, הרלב"ג, אבן עזרא, אלבו ורבינו סעדיה גאון כלם היו חכמים פלוסיסים וגם יהודים; ואנכי, איה יהדותי? האם גם מאלה אתחכם? לא! לא אוסיף להתעות, אוסיף ליהדותי, אוסיף לחסידתי, ואהיה כאחד האדם. אך האוכל לעשות כזאת? ומה אעשה אם אני מאמין? מה אעשה? כבר צעדתי צעד, לא אוכל עוד רשוב. יהיה מה שיהיה, בהשכלה אחזיק, בה אהנה יומם ולילה, אני לה והיא לי, והמות לא יפריד בינינו. אבל אסיר אנכי, ואסורים על מחשבותי, על רצוני, על חפצי. הלא אסיר אנכי, את

שבטי-יה נדרים בניים, עינים וינעי כח,
מתי ישלמו ימי נודכם אף תמצאו מנוח?
גם יונה מצאה קן לה, שועל מחלות הרים
כל איש ארץ מילדתו — ויהודה אך קברים!

המקום לא ירשני להביא פה את יתר הזרים אשר רעיונותיהם
חוזרים להבות"אש; אך בקרה חומר: כנזם הזה לא בזה עוד אל
ספרותו, וספרו של תחנעלקערן מרגניתא טבח היה לית ביה
טימא. — כמנהגו מכבד כן טחה הביא את שריו בכלי נחש ויפה
ולא חס על תמונו להוליך את הא' על ניר משוכה וכדפוס טוב,
דברים המרחיבים דעתו של האדם, ומי האיש אשר לו חך טועם ולב
מרגיש יאסוף את הא' הזה אל חך ביתו ויבוא הזרים בשש"ן.
אברהם מאקאווסקי. בעמדותיו.

נאנץ זיידענע בעדדוקטע פולארדס פל. 1.20 ביו פל 3.90
פער מעטער (צירקא 450 פערשערענע דעסאנס) פערענדעט
ראבען-אונד שטיקווייט פארטא-אונד זאללפרייף אינם היוו דאס
זיידענעפארק"דעפאט ג. הענגעבערג (ק. אונד ק האפליעפארט)
ציריך. מוסטער אומגעהענג. בריעפא קאסטען 10 קר. פארטא.

פיר מיינע. — זיינע פירזאן. וועלכע דורך חין זיידענע
מיטעל פאן 23 יערהינגער טויכע"ס אונד אהרענגערייזען געהילט.
וואורדע, חיות בערייט, זיינע בערייבונג דעזעלבען חין דייטשער
שפראכע אללען אנוכערן גראזיס זי אינצירונדען. אהרעסע:
J. H. Nicholson, Wien IX., Kolingasse 4.

בלעוונגען, מאגענקרעמפע, אויפשטאסטען, בלוטאנדראנג
אוס קאפפע טעל. זינד פאלגען איינער געשטערען פערדוואנג.
אוס דיעזע זי רעגלען געברויכט מאן מיט געשטען ערפאלגע דען
בערייטע ויט לאנגען יאהרען בעסט געקאנטען דר. ראזאס
לעבענסבאלואס אויס דער אפטהעקע דעם ב. פראנגער חין פראג.
דעפאט חין אללען אפטהעקען.

זיכערע פערבינדונג מיט אמעריקא!

דיא אונטערצייכענע, וועלכעקאנטע פירמא בעשטעהט
שאן זייט מער אלס 20 יאהרע אין האמבורג אונד אמעריקא.
דער האדע סענאט אין האמבורג האט מיך אלס פאסטא-
שיער עקספערדיענט קאנצעסיאנירט (מאושר מאת הממשלה) אונד
האבע איך דאסיר 20000 מארק קויפאן (כסף בשוהות) שטעהען.
פאן דער געזעלשאפט דער קעניגליך בעלגישען
פאסט-דאסטמאטער בין איך צור אננאמע פאן פאסטא-
שיערען פיר איהרע בעריהמטע פאסט שטעלל דאספער פאן
האמבורג אויס געזעצליך בעפאללמעכטיגט.

קאסטמיסיאנען אונד שפערציאנען נאך אמעריקא ווערדען
פאן מיר אויף דאס בעסטע אונד ביליגסטע בעזארגט, וואסיר
איך פערטרויענסווערטהע אנענטען זוכע. ס. יארמולאוסקי.

S. Jarmulowsky, Hamburg.

נאמירליכעס

מאָרשינער ביטטערזאלץ

נאך ארט דעם קארלסבאדער זאלגעס, אונטער אויפויכט איינער
ערטליכען קאמיסאן בערייטעט, חיות דאס בעסטע שמערץ-
לאזעסטע אפטהער-אונד רייניגונגסמיטלעל.

פראפעסאר דר. שטיינעוויטש שרייבט דאריבער: "איך
האבע, חיות מיינער קליניק אונד חין דער פרוואטפראקטיס דיר
ערפארהונג געמאכט, דאס דאס מארשינער ביטטערזאלץ חין זעהר
וויקואלעס, לייכט אונד אהנע שמערץ חפיהרענדעס מיטטעל חיות.
איך זעהע דעסאלב בייד פרויענלידען דיר מיט פערשטאטונג
פערבונדען זינד, דיעזעס זאלץ דעם קארלסבאדער
פאסט, אונד קאן עס געוויסנעמאכט מיט דעם נוואלעט עמפ-
פעהלען, דאס עס אללע אנדערן אפטהערמיטלעל
איבערפירט."

פיעלע אנדערע ערטליכע אטעסטעטע ליגענען פאר.
זי האבען חין אללען אפטהעקען אונד מינעראלואסער-
האנדלונגען.

זי מיט דער סטאמיליע דער געוועלפאפט דער ערשטע
פערזעהענטען גלעזער זינד עכט.

ושאת נפשי שרדו ממני, ובעל כרחי אנכי לומר את הפר'
גנדים הנורא, אשר רחוק מאד ממני, ומה יסכון לי? מה יסכנו
לי כל סלמיליו אדות אסור והיתר, אם לפי דעתי הכל כשר,
הכל מותר גם באין ששים, גם בנימל צומת הגידין, גם בנמצא
ספת דם על החלמון והחלבון ביחד?

מחשבות כאלה חשב מיכאל, ומבלי משים לקח איזה ספר
מדע ויחל לקרות בו. אז נזו ועפו כל מחשבותיו אלה, נפשו
התעלה, וישבע עונג מנועם דברי הספר, מחשבותיו החלו למייל
בפרס, לחקור ולדרוש; והנה פתאום נשמע קול הדלת בהפתחה,
ויחדר מיכאל ויבהל, והספר נפל מידו, כי ירא מאוד, פן יתגלה
הדבר. שערות ראשו סמרו, אבל פחדו לא היה פחד, כי
המשרתת באה מן השוק, ואין דבר.

רוח מיכאל שב אליו; אבל מחשבותיו רבו, ויאמר: האם
ככה אהיה אסיר כל הימים? האם אמשין את ספרי כסחורה
אסורה? והאם אפשר הדבר, כי אהיה מיוחד כל ימי? לא! היה
לא תהיה, לא אהיה עבד, לא אהיה "אסיר", אקרא בספרים
חצונים בגלוי — יהיה מה שיהיה.

ביום הזה חלל מיכאל את נדרו, ויחל לקרות בספרים
חצונים וגמר בדעתו לבלתי הסמינם עוד כפעם בפעם.
(המשך יבא.)

הודעת ספר.

שירי ישראל, על פי לורד בירון, מאת ד"ר שלמה
מאנדעלקערן. לייפציג, ה'תר"ן.

החכם מאנדעלקערן, שכבר האחזק לתאורר גדול ואחמחי קמיע
שלו גם בתלכת העתקה שירים, העשיר גם בפעם הזאת את
ספרותו עושר רב, בהעתיקו לשפת עבר נחה את שירי-ישראל אשר
שר בזמנו אחר מראשי תאוררי האנגלים, לורד בירון, חסיד תחסידי
אומה"ע. הגה הוא הציג זה לעומת זה את השירים האנגלים בלשונם
ולעומתם את ההעתיקה העברית, למען יראו ויזכרו המבינים בעם,
עד כמה הגליה במלאכתו החכם המעתיק, ועד כמה נלחה עליו
הרוח ללכת בעקבות התאורר האנגלי. חמנס רבים העתיקו את
שירי בירון לשק, ואחיה שלמה עליה על כלם ולך נאווה תהלה.
תפילתך שילתה מעמקי לבך, תפילה זכה, בהתחנך:

נוצה מאברתו מי יתן ויחנני

אחד שרפי-קודש בעלי שש ננפים,

מדי יבוא בי הרוח ויעורני

לכתוב בספר שיר ציון וירושלים!

תפלתך ואת לא שבה ריקס, ושרף תשרפי-קודש לא סגר רחמיו
ורצה את בקשתך. בקרתי את העתקה מאנדעלקערן יתנו מפי מבלי
תשים הדברים האלה: כאן מלא מין את חינו, כלומר להעתיק את
שירי התאורר בירון, אך שתיין האיש המיוחד בין התאוררים
המעתיקים, ולו נחה ולו יאה העבודה הכבודה הזאת. וחמנס מ'
זה לא יתפעל ולב מי לא יתלה תחלה בקראו את התרומים האלה:

ואנחנו גולים נפוצים לכל פאה ועבר

ובאציות לא לנו נפשונו נסחה,

עם עצמות אבותינו לא עוד נחד בקבר

וחלקת קברתם מני רגל אנוש נשכחה;

מקדש אל שמש, נדר אבניו נהרסה

ועל כם שלם ישבו למו דראון וקלסה!

בשרנו יעשה חדודין חדודין לתקרה הקינה הזאת הטובה
ויורדת עד התהום. וכמעט לא נחמין כי יש כאן העתקה משפה זרה.
רבים וכן שלמים הולילו בעתם לעו על בירון ויחשבוהו בין
שנאי-אנשים (מיואנטראפאן); אבל מה נאמר ומה נדבר אחרי קראנו
את שיריו המדברים בשבחו של ישראל והמעידים על כותבם, כי
אהבת לאומתנו בוער בו כחש ולבו מלא חנינה וחמלה, עד כי יזוד
לשברנו, ובכן הזותה הזאת, אשר ממעיה ילא, יככה במר נפשו לאחור:

מתי ירחץ ישראל רגליו מדם ורפש?

שירי ציון הגעמים מתי ירגינו כל נפש?

נגינות בני יהודה היום כקדם תצלינה

ורקב כל שומעיהן עוד כאלפנים תשיבנה?

ג.ר.ש.ים.

ספור מעשה שהיה.

מאת יב"ס.

1.

קול רעש.

רמשה שבה אל חנותה, אבל כבואה מצאה את בעלה רב עם שכנו החנוני על דבר אשר הסיג את גבולו ויסכור לקונו. המושבע. שניהם קללו איש את אחיו, אבל האחרון הנביר, כי בין הפרקים הבליע לו, כי חתנו נתחמק...

הם שקץ, חתני עשה תשובה וישליך את ספרי המינים אחרי גו! אמר לבן בשצף קצף.

הבר ורעות רוח, ענהו מריבו, התשובה הזאת היא תשובה של שקר, וכלל גדול בדינו, כי כל באיה לא ישובון. פני לבן חמו, והדברים האלה היו קשים לו כנידון ויאלם דומיה, אבל בלבו שמר את הדבר, ויאמר: האם לא צדק מריבי באמרו, כי כל באיה לא ישובון, ואנכי הנני מאמין בחתני?

הוא סרמה אותו ובלבו הוא אפיקורס נמור, ועוד יוליד לי אפיקורסים. אוי לנפשי! בני בתי היחידה, משאת נפשי ועיני האחת כראשי, יהיו אפיקורסים — מוב לו מות מחיים, מוטב שארד שאורכה משאראת את בני-בתי הולכים בגלוי הראש ואינם מקפידים בנפילת ידים!

במחשבות כאלה היה לבן שקוע כל היום, והמה הלמו ומחצו את ראשו. גם רעיתו רמשה ישבה בזוית אחרת ולכה מלא כעס, כי תחת אשר קותה לשבוע נחת מתחתה, תשבע חרפה, וכרי בזיון וקצף.

בו כיום נודע דהם, כי אחד מבעלי חובם פשט את הרגל ויוסיפו להתעצב, ויהי כאשר באה השמש והחנות נסגרה, שבה רמשה אל ביתה ולבן הלך להתפלל תפלת ערבית.

כבואו לבית המדרש והנה הוא מלא שאון. אנשים באנשים התנגשו, וכלם צועקים, וחקול בא לאזניו, כי הצעקה על חתנו מיכאל, על אשר מלאו לבו לומר, כי הצדיק הלמיני, אשר לפי דברי חסידיו נופל כפעם פעם ארצה וספרפר, אינו נלחם עם שרי-מעלה, רק הוא חולה במחלת הכסיה. הצדיק הלמיני, אשר במלאכים יתקלם והספרא אחרא תפחד הימנו אימת מות, הוא חולה מחלת הכסיה, שהיא מחלה טמאה — רחמנא ליצולן מלשמוע דברים גוראים כאלה!

חי נפשי כי בן מות הוא, חרק איש אחר בשניו, ולכן מתפלל תפלת שמונה עשרה ולבו הולם בקרבו.

רשע הוא, רשע נמור, הוסיף איש אחר לאמור, ומצוה לקרעו בג'.

הוא יתצה את כל בנינו.

הוא יזרוק אפיקורסות בכל העיר.

נגרשהו וילך לו!

ילך לאברון!

דברים כאלה שמעו אזני לבן באמרו את התפלה: ולמלשינים אל תהי תקוה. אל אלהים! הוא חתני, בעד בתי, הוא מן המלשינים הללו, אוי לנפשי! ובכה רב בכי.

הגיל היה לבן לבבות בימים הנוראים, אף כי לבו בר עמו; בכה, יען כי מצוה לבכות; אבל עתה ככה מקירות לבו וינע הדבר אל גופו. הוא עשה לפניו משורת העולם, ועוד יענש! בנוהג שבעולם, שהעשירים ילכו לעשירים כמותם ובסוף ינע בכסף; והוא לא התחבל על כסף, הוא נתן את בתו לבן רבי, יחסן ולמדן ויציא עליו הרבה כסף; ועתה חתנו זה הוא אפיקורס, הוא מין, הוא מן המלשינים אשר אין להם תקוה!

במחשבות כאלה ברה תפלתו ויבוא לביתו בחרי-אף. אולמו מנוקת זמור, האור גדול והיופי מלא בכל פנות הבית, והוא יושב שחוק, עצוב ולא דרש גם בשלום רעיתו הישבעה מנגד.

אין אומר ואין דברים, רק דממה עצב שוררת, דממה גוראה. באותה שעה ישב מיכאל לכמה בחדרו, ויהנה בספר בשום לב, ולטולו ישבה אשתו בת-שוע וחפרה, אבל מסכת עצב פרושה עליה, כמו לבה ינבא לה רע. פתאום נפתחה הדלת ולבן בא החדרה ויפול על חתנו מאחוריו, ויחמק את הספר, והנה ספר השכלה לנגד עיניו, ויועק זעקה גדולה ומרה, ולקול צעקתו באה רעיתו רמשה.

אוי לעינים שכך רואות! צעק לבן, חתני אשר קניתי בדמים מרובים, יקרא בספרי עוזרי ישראל! אוי לנפשי, קייתי לעשות ענבים ויעש כאשים!

ורמשה אשתו ענתהו בקול: מה לאפיקורס זה בביתנו, ילך מכאן ולא יטמא את ביתנו!

ובת-שוע ישבה בזוית, ותהי כנדרהמה.

מה עשית לי? הוסיף לבן לצעוק בפנותו אל חתנו אשר ישב בראש שחוק, מה עשית?

מיכאל יושב ושותק.

מדוע זה נאלמת דמויה? האם אין מלים בפך?

מה אומר ומה אדבר? ענה מיכאל בחדרה, ואחם מצאתם את עוני.

הלא כבר נשבעת, שתחדול לקרות בספרים חצונים.

אמנם כן נשבעתי, אבל מוכרח הייתי לחלל שבועתי, כי לא אוכל לעצור ברוחי. נפשי חשקה בהשכלה ולא אוכל לכבות את האש הבורעת בעצמותי.

ואיך? הגם הוא עושה כדברים האלה? הגם הוא קורא בספרים חצונים? הככה הרריכך? נפשך חשקה בהשכלה; האם לא תדע כי זה מעשה יצר, היום יאמר כך עשה כך ולמחר עשה כך?

הנה לי, אמר מיכאל בדממה, בדרך זה אחזתי ולא אוכל לסור הימנו. ואחם עשו עמי כמוב בעיניכם.

אנכי לא אעשה לך דבר, כי התחת-אלהים אנכי או התחת אביך אנכי? יבוא בעל הכרם ויכלה את קוציו; רק לא אוכל להחזיק בביתי מין כסוך העומד במדרו, לא אוכל, ואשרחך מביתי, ולא תשוב עוד.

עשו עמי כמוב בעיניכם.

לא! לא אשלחך כן מביתי, ובתי תהיה אלמנה צרורה. ידעתי נפשות כמותך, כי צר לכם המקום לשבת, אתם כצפרים תעופו לארצות רחוקות, לברלין, לפאריז, לווען. ובתי? התשב גלמודה? לא, היה לא תהיה.

בדברי ריבות כאלה בלו שעות אחדות עד כי מורה-השעות השמיע את השעה השתים עשרה ויפרדו וילכו לישון.

2.

ארבע דעות במטה.

לבן יצא מחדר חתנו בחרי אף ויעלה על מטתו; אבל שנתו נדרה, ויעסיק לחשוב ויאמר אל לבו: מה יהיה התכלית? מה יהיה הסוף? חתנו מיכאל הוא עקשן גדול ויעמוד במדרו, ומה יעשה לו? היגרשהו מביתו? הלא נפש בתו קשורה בנפשו, ובתו הלא יקרה לו ואיככה יכול להעציבה? לא יעציבה ולא יפסיק אהבתה, איככה יכול לראות את המין הזה בביתו, ולמה לו חיים אם חתנו היחיד והמיוחד הוא צופר בכל? הן בנים אין לו אשר יכנה מהם, והאם יאבה ד' סכות לו, עד אשר יאכיל את המין? וכל יקיים מצות, ובערת הרע מקרבך? יקיים אותה מצוה; ובתו מה תהא עליה? בתו אשר היא אישן בת עינו? אך בתו יקרה לי, ואיך יכול לתת למסית ומדיח וכופר? יהיה מה שיהיה, אחת דתה להגרש, ואם תאהב את אישה, הנה ברבות הימים שב ורפה לה ויתננה לאיש אחר הטוב ממנו. אך מי יודע אם יתרצה מיכאל לגרש את בתו? מי יודע? בורא לא יתרצה. ומדוע יתרצה להפטר מאשת חיקו, אשר גם

אם תוכל שאת את מדידת? מי יודע? ואנכי האם איבד לשאת
במנוחה את הספירה? האוכל לעצור באהבה? לא! לא אוכל
לעצור, לא אוכל לצאת, אבל מה צר לי המקום לשבת, ואין
אני וחתיני יכולין לדור במדור אחד. לא אוכל לשבת ואהיה
מוכרח לצאת; אך אנה אצא? אמי סתה ואשת אבי הלא רעה
היא כנחש, וגם אם אשא בשרי בשני ואסכול עולה הקשה,
אנה אוכל את חרסתי? ומה יאמרו הבריות? הנני יוצא, אך
אנה אצא, ואין בידי לחם ושמלה, אין בידי דבר אשר אוכל
להחיות את נפשי? אבל איך יצאו צעירים אחרים והפליגו
ספינתם בים החיים? המה הפליגו והצריחו, וגם אנכי אעשה
כמותם. אבל איככה אעשה? במה אעבור את ים החיים, במה?
ואיככה? ואיככה אעזוב את אשתי?
מה נפלו עליו חבלי שינה וישן. (המשך יבא)

ווייסע זיידענשטאטע 60 קר. ביז פל. 11.45 פטר
מעטער נלאטט אונד געמסטערט (נירקא 150 פערשענדענע
קוואליטעטען) פערענדעטע ראָבען-אונד שטיקווייז פארטא-אונד
נאללעריי דאס פאבריק-דעפאט ג. הענגעבערג (ק חונד ק האפ-
ליעפערטע, ציריך. מוסער חומענעטעג. ברישע קאטען 10
קר. פארטא.

פיר מיינע. — איינע פארוואן, וועלכע דורך חין זינגענעס
מיטעל פאן 23 ציגארעטען טויכעט אונד דעזינגענעטען געמאלט
ווארדע, איזט צערייט, איינע צערייטענע דעזינגענען אין דעטער
פארטא פאלען אנטווערן נאכטען צו איינערענדען. ארעטאס:
J. H. Nicholson, Wien IX., Kolingasse 4.

MATTONI'S
GISSHÜBLER
reiner
alkalischer
SAUERBRUNN

בעסטעס דעטעטעטעס אונד ערפרישונגעטעטע, צעוועהרט,
בייז מאלטע אונד דארמקאטארע, נערטע אונד בלאזענ-
קראנקעייטען, ווירד פאן דען ערפאררענדעטען ערשטען
הלם וועזענטליכעס אונטערשטייטעטעטעל בייז דער
קארלסבאדער אונד אדערטען צעזעקורען, וואויל אלס נאכ-
קור נאך דעטעטעטען נוס פארענעטעטען געברויכט עמפ-
פאלעטען.

איך בעהרע מיך בעקאנט צו מאַען, דאס מיינע
קאלטע קור-אנשטאלט אין מאַרמאָב גאליציען.
זיטן דעם האלדירינגען רבי פרידמאן, דאס 1. יוני ביז 15.
סעפטעמבער אָפּען איזט. פיר כשר קאסע עס קווארטירער
קאנן, וועגן רעסטיטוט אונטערלעזט, געזאגט ווערדען.
מאָרמאָב, מאי 1890. Dr. A. Stöckel.

ווער אים צווייפּעל דאריבער איזט,
וועלכעס דער פיעלען אונטערקענדעטען הילטעטעל פיר זיין ליידען
אס צעטען פאסט, דער שרייבט גלייך איינע קארטעפאנדעטע
קארטע און ריכטערט פערלאנגטעטעל און ליפּיג אונד פער-
לאנגע דאס חילוסטריערטע בוך: „דער קראנקענפריינד“. דאס
בייגערקעטען דאנקשרייבטען צעווייזען, דאס טויזענדע דורך צע-
פאלענע דער נוסטען רעטעלענע דעם קליינען ווערקעס נישט נור
אונטערטע געלדאסאכטען פערמיעדען, וואנערן אויך פאלד דאס
ערענעטע חילוע געפונדען האבטען. — נעמענדיג קאסענאלע.

כסף הרבה לה? וגם אם יתרחק, ירצה כוסר הרבה. ואנכי הלא
מוכרח אהיה לתת לו כסף רב מאד. הלא צר לי מאוד על הכסף
הזה. אך מדוע אתן להנבל הזה כסף, אנרשו חנם אין כסף,
ואם לא ירצה, יגרש את בתי — בעל כרחו. בעל כרחו? הכי
אפשר הדבר? ומדוע באמת לא נוכל לגרש את הנוכלים בעל
כרחם? ולמה התירו הפרושים להבעלים את הדבר? מה
נשתנה? משפט מעוקל! הוי מה אחשוב, גם בי דבקה צרעת
המינות! גם אנכי הרהרתי אחרי רבותינו! ומדוע באמת לא
שקדו חכמינו על תקנות בנות ישראל. מדוע? ולמה? — מה
גבהל מאד, ויאמר: אוי לרשע אוי לשכנו, הבאתי מין אל
ביתי, והנה גם אנכי החלתי לשאול שאלות. אנכי החלתי
לשאול שאלות, אבל השאלה במקומה עומדת... מה נדרם
וישן, ומנחוריו נשמע קול נחרו אימה.

אשתו רפשה עודנה מתהפכת על מטתה וחושבת ואומרת
לנפשה: מדוע יסר ייסרני יה? מה חסאתי לו כי שרע עלי
הצרעת הזאת? בקשתי לישב בשלוה והנה קסם עלי רוגזו של
חתי. אוי לנפשי! אך מה אעשה? האחזיק את הצרעת הזאת
בביתי, והוא ימא את כלנו, ומי יודע אם ד' ישתוק בדבר.
האנרשו? ובתי הלא תאהבהו אהבה עזה, וכמה פעמים בכתה
לפני, בכתה במר נפשה, ואיככה אוכל לראות ברעה אשר תמצא
את בתי יחידתי? לא, היה לא תהיה, נפשה יקרה לי מכל,
חשב עמו במנוחה ויעשה מה שלבו חפץ. מה אוכל לעשות?
אבל הלא איפקורם הוא! מה זאת איפקורם? מעולם לא שמעתי
את הדבר הזה, גם אבותי לא ספרו לי, ואותו דבר קרה לי.
הה ד', מה חסאתי, הצילני נא מן הצרה הזאת. אוי אסע
להצדיק קדושי, ואשאל עצה ממך? טוב הדבר, ככל אשר
יחרוך כן יהי, ותנח ותישן.

גם בתי בת שבע מתאנחת על משכבה וחושבת. האשה
הזאת, בת חמיסר אשר מעולם לא טעמה טעם חיים מרים,
מעולם לא חשבה ולא היתה, עתה הנה חושבת בדבר הרת
עולמה, כי יודעת היא, כי הימים האלה המה לה ימים נוראים.
היאחבני איש? כן, יאהבני אהבה עזה, רואה אנכי את הדבר
בעיני, אנכי רואה ולבבי ירגיש; אבל אם כן, מדוע לא ישמע
בקולי? ואולי באמת אין הדבר מסור בידו? מי יודע? ולו היה
יכול לשמוע בקולי, בודאי שמע; אבל אינו יכול, ומדוע לא
יכול? איך לא יכול אדם לעצור ברוחו, ואם אינו יכול, אם כן
הלא זה סימן ברור, כי זה דבר לא טוב מי יודע אולי באמת
נפשו מסומאה, או אולי משונע הוא, כדברי דודי זרחי, כי
האומנם לא לשנעון יחשב הדבר לקרוא וללמוד כל הימים לרבות
הלילות? ומדוע יהיה שונה משאר האכרכים אשר גם המה
לומדים, אבל לכל עת, ואצלו אין להדבר שיעור. ולא עוד,
כי גם אותי, אשר יאהבני, ידחה מפני ספריו, וידעתי, כי טוב
לו לקרוא בספרים מדבר אתי, האין זה שנעון גמור? האם כל
בני העולם מתנהגים ככה? ומדוע יהיה הוא משונה מאתם, מה
כי ולבעל משונה? מה חרה חרה גדולה, ותאמר: מה זאת?
האנכי אחשוב על בעלי יקירי מחשבות כאדה? בעלי היקר, בעלי
הטוב אשר מעולם לא יכעס ולא יקצף, בעלי אשר אוהב את
כל אדם וגם עם עבדי אבי ידבר רכות? הן בפתחו פיו, דבש
וחרב תחת לשונו, ומה יקרו דבריו, כלם נכוחים. ואבי? מה
זה באמת יצק כל כך, האד דבר בני, והוא הלא לא אחד הוא,
דודי זרחי ואלעזר שניהם מסעיין לו. האם בחנם כל הדבר הזה?
ומדוע זה באמת לא יתרועע אשתי עם בעלי רעותי? מדוע זה
יאמר כי פראים המה? כלם פראים... והוא עומד לסעלה...
פליאה הדבר ממני, ובמחשבותיה אלה נדרמה ותישן.

אבל מי כאל עורנו מתהפך על משכבו, ראשו עליו כנלל
עיניו רואות זרות, וחושב: מה קיצי כי אחר? ומה תהיה
אחרית? הן אמנם אצא מזה; אבל מה אעשה לאשתי? ומי יודע

ג' ש"ס.

ספור מעשה יהיה.

מלת יב"ס.

ח.

רבת ואמה.

בנות ישראל הטיחות הן, כשרות הן, שומעות בקול הוריהן ולא יסרו את פיהם, והפעמים מקייבות הן גם נפשותיהן ומתקדשות לבעלים שאינם מרוצים בעיניהן, כדי שלא למרות פי הוריהן. אמנם כן, מה רב הקשר בין בת ישראל ואמה אשר לומדת עוד בקטנותה, לעשות מה "שהאלהים, האב והאם יצוו"; ובכל זאת יבוא יום אשר גם הכבשה התמימה, הבת הישרה, מדיבה באמה; יבוא יום, אבל היום הזה הוא יום נורא להבת, יום אשר תוצאותיו יגעו אל נפשה פנימה.

גם בת-שוע דגן היתה רגילה לשמוע בקול הוריה, מעולם רא העציבה את רוחם, וגם בהגיע תור ימיה להנשא, ימים אשר ייאלצו המלבושים עומדת עד הפרק, שאלה נוראה ואיומה אשר חכה שאיה את כל בתי ישראל, גם בימים האלה לא התערבה בת-שוע מאומה, ושחקת, כיונה. אבל בו ביום לא יכרה להחאפק, וכבוא אמה מחנותה מלאה כעס, אם כי ידעה היטב על מה ולמה הכעס, התפלאה בת-שוע ותשאל את פי אמה, על מה זה היא מעורבת כל כך?

עוד תשאל ער מה? ענתה האם, אדמה, כי תדעי היטב היטב, אשר ימי שממון וחושך נכונים לנו.

בת שוע עשתה את עצמה כרא יודעת. מה ומי? את שואלת כאילו אינך יודעת? יודעת ויודעת את, הנך יודעת את, שלך, מיכאל שלך. אך אלהי אבי! הלואי, הכירה אותו האדמה? כשרם הכרתי אותו, אב-רחמן!

בת שוע שחקת. מיכאל שלך, דקדוש שלך! מי חשב זאת מראש, כי ההתול הזה, אשר לא היה יכול לדבר עם אדם ירצה להתחכם באבותיו. רבונו של עולם, טוב טוהי כשרם ראיתי בעיני את הנחת הזהות.

בת שוע שחקת. מדוע הנך שחקת? אל נא תדמי זאת לדבר קטן, למשחק, דעי כי לא נערה קטנה את, לא! לא! ראשך כבר מכוסה, וצריך אתה, לחשוב ולדעת את צרותיך. ידעתי גם ידעתי צרותי, ענתה בת שוע, ידעתי, כי אוכלת אנכי; אבל מי האשם בדבר? את זאבי, כי הוא לא עשיתם רעש, או לא היה מאומה.

מה זה תדברי פתיה? איככה לא נעשה רעש? הנראה אפקורסות ורא נחבונן? לא! לא! את ביתי לא אטמא, לא, עם, לא! גמור.

אנכי אדמה, כי כהם תרעשו, כי אין כאן לא שומאה ולא אפקרסות. ואמנם מי יודע יותר ממני? כל האומר מיכאל חטא, אינו אלא טועה, כי הוא ישמור את הכל, הוא יעשה הכל כמו שיהורי צריך להיות, ומה תדרשו ממנו?

הנך עוד נערה פתיה, עוד לא תביני מאומה, לא תדעי עוד, כי כן דרך האפקורסים, לקיים כל דבר, לעשות את הכל, ושם שם מונחים, חתיכות השמר. יודע אנכי את האנשים האלה, הנני מכיר אותם, הה! טוב היה לי, לוא לא הכרתי אותם, לו הכירה אותם האדמה במקומי.

אמי, חרתי לקלל, כי רע"ע עוד בעלי הוא ועוד חתנך הוא. לא, לא! לא בעלך הוא, המין הזה אין לו כל שייכות עמך, הוא אינו שלך ואת אינך שלו.

מה תאמרי אמי? מה תדברי? ודמעות פרצו מעיניה ותכבה. בכי, בכי, אמרה אמה, בכי על שגותיך ויטך וחמן ותלך. בו ביום לקחו כל ספרי מיכאל, הספולים והכשירים,

וישליכו איתם אל האח. בו ביום קרעו לגזרים כל כתביו, את הדיו שפכו, את הקילמסים שברו, ולא נשאר להם שריד ופריד. בו ביום לקחו מיכאל כל שמרי חובותיו. וגם, השלישית בתוכם. בו ביום סגרו על מסגר כל חפציו, והמפתחות נמסרו. בו ביום צוה מיכאל על המשרתת, כי תביא לו סים, ותענהו עזות: אין לך כל רשות לצות עלי, מה לך ולי? בו ביום כבר הגיע הצהרים, ועוד לא אכל מיכאל (כי בת שוע לא היתה בבית). בו ביום שבו לבן ורפשה מהנותם הביתה, ולא דרשו בשלומו, ויביטו עליו כמו על זר, ובו ביום בא גם נבראל, הרודף שלום, ויחל לפתותו, כי יתן לאשתו נט פסורין.

הלא רואה אתה, מיכאל, כי לא תעשה עמהם מאומה, איזה צורך יש לך בהם? שלח את בתם, וקח לך חותן כחפצך. מיכאל לא ענה דבר, ויבט בו בעיני זעם.

מה תסתכל בי בנושית? הוסיף נבראל, האמין לי, כי הנני דורש טבתך, כי מבין אנכי בעסקים, מבין אנכי להבחין באיזה מקום, החמור עומד. יודע אנכי כי אתה ולבן אין לכם צורך איש ברעהו, אתה הנך מן, עולם החדש, אתה צריך ללכת בדרך אחר, ולבן הוא מן, העולם הישן. הוא אינו יודע מאומה, הוא יהורי, בלא חכמות, וכינינו לבין עצמנו הוא משונע וכישום אופן לא תוכלו לשבת יחדיו; וא"כ מה לך ולו? הכי אין בנות ביעקב? חי נפשי, כי תשיג איתן, תשיג ותשיג. ד' יעזור לי, שתהיה לי, חתנית זהב! כנודל ידה של כלהך. הנך עיר נער, ותדמה באמה, כי בלא בת-שוע קץ כל העולם בא, ולא תשיג עוד, תשיג ותשיג!

מיכאל התקצף מאוד, וירק לו בפניו, ויקץ ויכך. בו ביום יעץ, הרודף שלום, עצה מיכה, אשר לבן בעצמו העיד עליה, כי טובה, והיא: להוציא את סמט בת-שוע מן חדר המטות שר מיכאל.

רפשה התקמטה מעט ותאמר: לא! בדברים כאלה אסיר לנו להתערב. לא, לא נוכח לעשות דבר הזה!; אבל נבראל לענ לה ויאמר: הלא, מכוער, מאד מצרכם, מכוער! את אשה, אמנם כן, אשה, אשה!

אבל יראתי לעשות את הדבר הזה, יראתי, ענתה רפשה, הכל ורעות רוח! ענה נבראל, חי נפשי, כי היראה הזאת היא יראה של שטות, ועליך רפשה לא האמנתי דברים כאלה. אמנם יראתי, ולא אוכל לעשות כדבר הזה.

רבן אשר עצת נבראל שפיה עריו, לא יכול לעמוד סול אשתו, כי ידע אפה העז, וישחוק, והטטה נשארת במקומה. בראות נבראל, כי עצתו לא נעשתה, לא גמל לבו, ובמהרה מצא עצה אחרת, עצה אשר גם רפשה נתרצה לה, והוא, להעמיד, שומר, בחדר, וכן נעשה.

השומר היה האות הראשון, כי בנמין הכי עסקינין. אמנם כן בנמין עסקו רבן ורפשה, רק את התברין הזה מצאו צרי ומרפא לכל תחליאם. אבל איככה יוציאו הדבר אל הפועל? מי יודע, אם בצאת מיכאל מביתם לא ירצה הרבה כסף בשכרן, כדרך העולם. מי יודע? ואם לא ודאי הדבר, כי הרבה הרבה ישלמו בעד הנט? כי ככה יעשה בישראל וכן עמא דבר: באמור איש להחננו: לא חפצתי בך כי מצאתי בך עריות דבר ע"כ כתוב לבתי ספר כריתות, או פתוח יפתח את כיסו ויתן לו כל מה שלבו חפץ, וא"כ מה יעשו?

מה יעשו? מיכאל הוא בטבעו רך כקנה ומסחר מעלה נדף; א"כ יסגירו אדרתו, לא יתנוהו לצאת החוצה, ושמה יסחרו אותו בכל, מיני פחרים, עדי יתרצה לעשות ככל אשר יצוו עליו. כן חישבו וכן עשו, ושלשה ימים רצופים היה מיכאל כלוא בביתו ולא יכול לצאת החוצה. בשלשת ימים הללו לבן ואשתו

(*) תרגומו של "ע".

תקנת ענווה.

זה שמנה שנים אחר בעלי עובדי ומאז ועד עתה עקבותיו לא נודעו. בעת הפרדו ממני אחר לי כי דעתו לנסוע לאמריקה, וכל מי שיכיר דבר זה יחיה חתם נפשות, כי ארבעה ימים לי והוא עובדי בלי עור וחומך. שמו יהושע העשיל ב"ר שלמה צווערלינג מעיר האלעו, קומחו ממוצעת, שערותיו לבנות, שטחיו כארבעים וחמשתו כפוף מעט בקצהו. אולי יודע איש מקוראי, העבריי איה מקום בעלי, אבקש להודיע לי או להמליץ ושכרו יהיה שלם מאח אבי יחיתים ודין חלמות חיות. רבקה צווערלינג בבראדי.

"Equitable"

לעבנים פערזיכערונגס-געזעלשאפט

דער פערזיכערונגס-געזעלשאפט אין ניו-יארק אנערקאנט גרעסטע, סאלידעסטע אונד זיכערסטע געזעלשאפט דער וועלט. דאס "עקוויטעבל" (ביליגקייט) עפעקטיווע, איהרעס נאכמען געטרייט, אבליעבענס-קאפיטאלס-אונד אויס-שטייער-פערזיכערונגס-אונד דען ביליגסטען בעדינגונגס-אונד זינד דאס פארטהיילט דאס איהרען קליענטען זיכערסט נאך פאן קיינעם עהנליכען אינסטיטוט דער וועלט איבערטראפטען ווארדען. פערזיכערונגס-געזעלשאפט דער וועלט איבערטראפטען געהערט אויסקונפט צערייטויליגסט דאס אינשעקספארט אונד דאס הויפטגעשעפט פיר דאס בוקאווינא:

Alex. Margulies, Czernowitz, rus. Gasse 16.

אונד דאס אגענטשאפט פיר בראדי אונד אומגעבונד:

ס. נ. מארגוליעס, בראדי.

אמונה והשכלה.

והא מחזה בחתם מערכות, ערוכה מאח' בטוב ודעה בסגנון לשון הרב המליץ ר' משה חיים לזאטאס ו"ל, וכן ראה חכמים ומבקרים רבים ויהללוה, הגני אשלה לכל איש חכם לביטוי במחר 25 קר. או קאפטקען ציטעמארקען. למיזם אהן ראזאט האן, יולחמברים במחר ספריהם.

David M. Andermann, Monasterzyska (Galizien.)

איך בעעהרע מיך בעקאנט צו מאכען, דאס מייע

קאלמע קור-אנשטאלט אין טשאטקוב גאליציען.

זיטן דעם האלבוירדיגען רבי פרידמאן, דאס 1. יוני ביז 15.

עפערעטבער אדעס. פיר כשר קאסט עט קווארמיער

קאנן, וועגן רעכענענישן אנגעזעלדעט, געזאגט ווערען.

טשאטקוב, מא' 1890. Dr. A. Stöckel.

בראמהאלמינעם

מאָרשינער באַדעזאָלץ

פאן ערשטליכען אויטאריטעטען אלס זואלען צו בעלערן ביא שיקראפאלץ, אללערליי אויסשוויטונגען, רעאכטיס (ענלישע קראנקהייט), ניכט בעזארטיגען נייגעבילדען אונד זא ווייטער מיט בעסטעס ערשטליכע אונגעווענדעט.

אין אריגינאלסאקעסען א 1 קילאגראם אין אללען אפאטהעקען אונד מינעראלואסערהאלדונגען צו האבען.

אונד מיט דער סטאטיליע דער געזעלשאפט דער ערשטע פערזענלעכע פאקטעט וינד עכט.

ווער איז צווייפער דאריבער איז,

וועלכעס דער פועלען אנגעקלינגען הייליגטעל פיר זיין לייטען אס בעסטען פאסט, דער שרייבע גלייך איינע קארטעפאדענע קארטע אן ריכטערס פערלונגס-האלטען אין לייפציג אונד פער-לונג דאס אילוסטריערטע בוך: "דער קראנקענפריינד". דאס בייגעדרוקטע דאנקשרייבען צווייטע, דאס טויטענדע דורך צו-פאלונג דער גוסען ראטשעלעט דעם קליינען ווערקעס ניכט טור אונגיטעט געלדאויסגאבען פערמיטען, וואנדערן אויך צאל דאס ערוועקטע היילונג געפונדען האבען. — צווענדע קאסטענאל.

עיתם הציקוהו מחרוהו, והוא עומד על דעתו, כי רק המוח ירד בינו ובין בת שוע.

ובת שוע? מי יודע סתרי לב אשה?

ומי יאמין לדברי השפחות המטלות:

כי בת-שוע על משכבה בוכה בלילות?

בוכה? למה תבך? היא היתה כלי, ויעשוה גולם

איש אפיקורס, שבמינתו הוא דניד מרבכה,

איש אשר לומר השכלה, היות העולם,

ולא יהנה בתורה, כלומר: בהיות אביי ורבא.

(המשך יבא.)

ווייטע זייערענשטאפאסע. 60 קר. ביז פל. 11.45 פער
מעטער גלאטע אונד געמאכטערט (צירקא 150 פערשטעפנע
קוואליטעטען) פערזענדעט ראכען-אונד שטיקווייז פארטא-אונד
צאלפריי דאס פארביק-דעפאט ג. הענגעבער (ק אונד ק האפ-
ליעפערענט, ציריך. מוסטער מומענטענע. צייעטע קאסטען 10
קר. פארטא.

פיר מיינע. — איינע פערזען, וועלכע דורך זיין איינפאכעס
מיטטעל פאן 23 יערהינער טויכטייט אונד אהרגענערייטען געהיילט
ווארדע, איז צערייט, איינע צערייכונג דעסעלבען אין דייטשער
טפראכט אללען אנוועזען צו איבערגעדען. אדרעססע:

J. H. Nicholson, Wien IX., Kolingasse 4.

דאס פערזוואונג האט דען צוועק, דאס דעם קערפער צונג-
פירטען נאכאונגעשטאפט צו פערזיכערטען; ווירד זא אבער דורך
אירגענד איינען אומשטאנד געשטערט זא געהט אבינער פראכעס
טור אונפאללשטענדיג פאר זיך אונד עס ענטשעהטן צייליכקייטען,
לייבשטערען, קאליקען אדער פערשטאפטונגען. אין בעוועהרטעס
מיטטעל אללע דיעטע טרעקאנקענען צו צעהעבען איז דער ווייט
יאהרענעטען געשטעלט דר. ראזאס לעבענסבאלאזא אויס דער
אפאטהעקע דעם ב. פראנער אין פראג. צו האבען אין אללען
גראסען אפאטהעקען.

MATTONI'S

GIESSHÜBLER

reiner
alkalischer

SAUERBRUNN.

אלס היילקוועללע ווייט הונדערטען פאן יאהרען בעוועהרטען אין
אללען קראנקהייטען דער אמהמונגס-אונד פערזוואונג-
ארגאנע, ביא גיט, מאנען-אונד בלאזענקאמאדע. פאר-
ציילט פיר קינדער, רעקאמאנדאטעטען אונד וועהרענד דער
גראווידיטעט.
במסעס דיעטעטישעס אונד ערפרישונגס-געטערענק.
דיינריך מאטמאני, קארלסבאד אונד ווייץ.

גראסעס געוויינטשטאנען ביא אללעירגעססער זיכערהייט.
איינלאדונג צו צייטריטען צו דער ביא דער, בודאפעסטער
באנקשפראיין-אקציען-געזעלשאפט ויך געבילדעטען לאז געלענע-
דייטע-געזעלשאפט אויף 500 טאלאנטס אונד מיט עסטעריי.
אונגאר. געזעמטעל פערזענלעכע פירזאמלונג.
פערשטער איבער 16 מיליאנען.

איינסטערס גיטענע קאמפאניאן. אויסגעלייכעטע געוויינטע-
טאכטען אונד דאך בלאס 3 פל. מאנאטליכע איינגעהלונג. אגענטען
ווערען צו פארטהיילעטען צעדינגונגען אויפגענאכמען.
אנטרעט צו ריכטען אן דא
בודאפעסטער באנקשפראיין-אקציען-געזעלשאפט בודאפעסט,
עליאבעספאלאט גר. 18.

ג' ש"ס.

ספור מעשה שהיה.

תלך יב"ס.

ט.

תרתי דסתרי.

רואה אנכי אותך הקורא, כעין מתפלל על השם המזוה של אותו ספר; ואולם הא נוסא כעין סתירה בעיני, ומתפלל אנכי: פליאה זו למה? לוא היית "אדם שוה", אדם המכלכל דרכיו במשפט, בדרכים ישרים דליכא בהון סתירות, אז יכול אתה להתפללות על הסתירה, אחרי שהיא יוצאת מחוץ למבעד; אבל עכשיו שאיש יהודי אתה, איש יהודי אשר כל בני עולם לא יוכלו לעמוד על אופיך באשר הנך מלא סתירות והפכים ז' כלך כעין "תרתי דסתרי" — א"כ פליאה זו למה? איפכא מסתברא: הסתירות שוות אצלך וחשונה סתירה.

אמנם כן, תרתי דסתרי הנך, קורא יקר, באשר יהודי אתה, וכדנו היהודים בנעורינו ובקנינו, בנרדנו ובקמנינו, אנחנו "תרתי דסתרי".

כמה קשים גרושים לכל באי עולם, קשים וקשים עד כי רבים לא יגרשו כל ימי חיים. וכאמת קשה הוא הגרושין בקריעת ים סוף, אחרי אשר הוא בין דבקים יפריד. ואצלך, איש יהודי, הגרושים מן הדברים הקטנים שאתה דש אותם בעקבך. אדם קורא לחברו רשע, שומה, גם רוח, מיד הולך אותו אדם לגבי חותנו דאיתו איש, אוכל ביה קורצא: כי יקרא "כאהבת ציון", ומיד — נגרש! אמנם כן, קל הגרושין בעיניך, קלה דעתך להפריד בין הדבקים; אבל מדוע הנך חרד, ירא ומסחד, להפריד בין בתך שנת ארשה ובין חתנה? מדוע אינך שומע לקול בכית בתך אשר ערשה תמסה בדמעותיה, כי שנאה נמשה את החתן אשר הוכחת לה תכלית שנאה? אז לא הפריד, לא תקרע את "התנאים", לא תרחם על בתך הבוכיה, ובעל-כרחיה תובילה להחוסה, יען כי קשה בעיניך הפרידה; ומדוע הנך מקיל כל כך בגט? מה הנך מחמיר, מחמיר מאד, ומה הנך מקיל לגמרי; אדרבא איפכא מסתברא, הדבר גוחך להיטף: אם אתה ספירד בתך הארוסה מחתנה, הנה אחרי שאצלך אינו שורר המנהג, שחתן דר בבית חמיו, בתך אינה סכרת עוד את חתנה, ועוד לא קשרה אותם האהבה יחד, והפירוד אינו קשה כל כך לשניהם; אבל אם הנך ספירד בין בתך הנשואה ובין בעלה, אשר כבר יכירו איש את רעיתו ואוהבים, אז הנך שופך דמים, והרציתיה היא אסורה אפילו במשהו!...

והשתא דאיתנא להכא, שוב לא יקשה בעיניך, איככה דתרו לבן ואשתו לעצמו, להפריד בין הדבקים, אף על פי שקודם הנשואין אסור בפירוש, כי לא יוכלו להפריד בין הדבקים ולקרוע את "התנאים", בשמעם כי החתן שרהם "נתחמץ" מעט, כי אמנם בן הדבר מחייב. ואם תבוא עמי חרד בתוך חדר, אז ארצך כמה גדולה הסתירה בחיי אחינו, עד אשר אחרי שלושת ימי הגבלה, בהגיע לבת-שוע הל"ט הירוע, אז השתדלה אמה, כי תעשה "יהדותה". אמנם כן, המרשעת הזו, אשר השתדלה בכל מיני השתדלות, להפריד בין הדבקים, יראה מאד לבטל אותה מצוה, וצוה על בנה לעשות כרת. האין זאת, כי החיים הללו הם תרתי דסתרי אהרדי?...

יצאה דחוסה.

איש היה בקרד, בריא אולם, גדול וגבור, משכמו ומעלה גבוה מכל העם, אסתים ארכו, וקנו האדום יורד על בטנו. הוא — אדום וקנו אדום וגם עיניו אדומות, וכדברו משמע קול גדול אשר כל שומעו תצלינה שתי אזניו. האיש הזה הוא ר' למך בעל העגלה; אבל חושבי קרד יקראו לו "מלאך המות".

יען, מוראו ופחדו עד כל איש, ובנסעו לא יעזו נוסעיו להתערב בעניני הנסיעה, כי ירעו אפס העז וידיו החזקות. "מלאך המות" זה בא ביום הרביעי לבית לכן, ויבוא לחדר סיכאל, ויאמר לו: "הנך רוצה לנסוע עירה אומן? היום הגני נוסע שמה". סיכאל הביט בו בעיני תמהון ויאמר לו: "המניד בחש לך, כי לא עלה עד דעתי לנסוע".

"אותי תרצה לרמות?" אמר מלאך-המות, "אותי? מכוער הדבר ממך, לרמות זקן כמוני! הלא חות נך אמר לי, כי הנך יוצא לאומן".

הדבר יצא מפיו ופני סיכאל חפו, ויוריד ראשו למטה. "כאשר אהיה מוכן לדרכי, אבוא אליך לקחתך" אמר "מלאך המות" ויצא.

כרעם כנגלל פגעו דברי "מלאך המות" בראש סיכאל והלמוהו, ויבהל מאד. בבהלו רץ החוצה, רץ ברחובות ובשוקים, רץ לבית מרעיו; אבל כלם עשו את עצמם כלא יודעים, ובנסע מרה שב הביתה. בשונו כבר עמד "מלאך המות" עם עגלתו. "האם אני צריך להמתין עליך?" אמר בחימה.

בבוא סיכאל הביתה כבר היו חפציו ציורים ומוכנים, ויפנה כה וכה וירא כי אין איש אתו בבית, רק חותנו יושב בקרן זוית, יושב ונבהל.

המשנה להעגלון בא הביתה ויקח את החפצים להביאם בהעגלה, ומיכאל לא ידע את אשר רפניו. המשנה שב עוד הפעם הביתה, ויאמר למיכאל: "מהר לצאת, כי הנוסעים אצם, ועוד אין היום גדול".

מיכאל נגש אל חותנו ויהן לו ידו לאמור: "היה שלום!"; אבל לבן הקשה את לבבו ודא החזיר לו שלום. ובנסותו ערפו הנה בת-שוע לקראתו, שוחחה ועצובה ורממת מות על פניה. "היי שלום, רעיתי!" אמר לה מיכאל בקול מר.

לך לשלום! "השיבה לו בלחש, וזרם דפעות סרצו מעיניה.

עוד מבט אחד הביט מיכאל על בת-שוע אשתו, מבט מוזר ונעצב אשר לא ככל שעתא ושעתא מביט האדם ככה; עוד פעם אחת נסגשו עיניו בעיניה, ויסן ויצא.

בצאתו נפלה בת-שוע ותתעלף.

"מים מים!" נשמע קול צעקה.

"הי! בוי!" השמיע מלאך-המות את קולו, והסוסים החלו לרוץ, וברגעים אחדים כבר היו הרחק מאדם העיר.

העגלה היתה מלאה נוסעים, ולכל אחד מהם קופה של חפצים תלויה מלפניו ומלאחוריו. הסוסים דהרו וירצו, וכסרצוהם התנגשה העגלה בכל פעם על הנבשיות ויתפרקו כל חוליות של שדרת הנוסעים, אשר ישבו צפופים וישחו רוחים. הקור חזק מאד והשמים לבשו שחורים ויורידו לבנים, הלבנים הללו באו ומסחו על פני הנוסעים, ובכל סגע שלהם הרגישו כעין דקירת מחטים.

העגלה מלאה המולה, איש מדבר אל רעהו ואשה אל רעותה, הילדים מצפצפים והתניקות בוכים, וסיכאל יושב כסוף ושקוע בתהום מחשבותיו, שקוע מאוד. לפניו יעברו כבני מרון כל מקרייו ומעשיו, הוא יחשוב: מאין הוא בא? מבית מלא כל טוב, עושר ואהבה, הרחבת הדעת והלב; ולאן הוא הולך? אל עיר מולדתו הסכלה, אל בית אביו הצר ואל אשתו הרעה. גם יחשוב אדות עתידתו; אבל בין כל המחשבות והרעיונות הרבות, רק אחת מפרכסת בתקפה, היא המחשבה אדות רעיתו משאת נפשו, בת-שוע. היא עורנה נצבת לפניו, עודנו מדבר עמה, עודנו רואה את עיניה השחורות, עיניה המסיקות אהבה; אבל זה! למה זה נפלו פניה? מה נוראה המסכה העציבה המרושת עליה, מסכה נוראה, ושם על סצחה הלבן, סצחת החלק המרוש בעור דק, יראה קטמ, קטמ גדול, קטמ המתפשט

כער "לדה" אשר לכולי עלמא עורנה מותרת לנשיקה; כל מבקרי אביה סלסלו בשערותיה הארוכות, שערות צהובות ודקות; ועתה ראשה מכוסה, יושבת בית, ושערותיה היקרות, שערות אשר היו משוחות בשמן המור, שערות אשר הרבה ידים היו עסקניות בהן, שערות אשר כל רעותיה התקנאו ביסין — עתה הן מתנוללות בכריה וכסתותיה ודרות עם הנוצות במדור אחד, ואחר כל אלה, עוד שדרו ממנה "תענוגה האחרון" ויציונה ככלי ריק — האף אין זאת חיי צער?

משוב צער ונענועים חלתה בת-שוע, ותשכב על ערש דוי, סניה נהפכו לירקון, עיניה נטקו בחוריהן, ובלבה ובמוחה כמו אש בוערת. אש של "קדחת", לפי דברי הוריה ושכניהם, ואש של "אהבה" לפי דבריה המקומעים אשר תוציא בחומה.

... ננבים, רוצחים, נחשים, שדרתם אבן-שוהם שלי! ננבתם, לקחתם, מדוע? מה עשיתי לכם? הוי! כלבים סכבוני, כלבים שחורים, הוי הנה מלאך מלא עינים עומד לפני... הנה הגהינם, הנה אש תפתה... הוי סכלים בוערים... ברחו ממני... צאו ממני... הוי מה אתם רוצים ממני?...

לכן הוא מבוהל ומשעומם, ורמשה יושבת על יד בתה ובוכה. הדלת פתוחה והשכנות מרבית לבוא, כלן ממשמשות בראשה ואומרות חוות דעתן. הללו, כי דרך נשים לה, והללו כי צנה אחותה; הללו פוסקות כי קדחת אותה חורי, והללו כי, עין הרע" שלם בה; רק לאה, "המומחית" עומדת על דעתה: כי אין כאן לא תולה ולא צנה ולא עין-הרע, אלא תולה את הרבר בבהלה. כן כן הדבר, התבהלה מאיזה דבר, סכרבים, מננבים. הנשים יצאו לדרך והיא הביאה סכין ותעביר אותו על ראש בת-שוע ישר והסוך, ובהעבירה אותו שפתותיה נעות ותירק שלש פעמים. בראותה, כי לא הוקל לה, צותה להביא לה ביצה של עוף בן יומו, ונגללה את הביצה על ראש בת-שוע, ואח"כ שברה את קלופתה ותשפוך את החלמון והחלבון לצלוחית מלאה מים, והי בצוף החלבון על פני המים, ראתה בהן כעין דירין ונימין קטנים. הנימין סבוכים כעין רגלים, וחצצה משפפה, כי — נבעתה, "מדבר בעל רגלים".

המומחית לחשה ותתן לה רפואות, גם הרופא והצדיק לקחו חלקם; אבל כלם לא היו יכולים לעמוד על מהות המחלה, ובין כה וכה סבלה בת-שוע מכאובים ויסורים קשים, יסורים אשר מהותם היו נעלמים מהוריה, רופאיה, מומחותיה וצדיקה; רק אני ואתה הקורא יודעים, כי היסורים הללו היו — יסורים של אהבה.

פיר מויבע. — חיינע פערזון, וועלכע דורך חין חיינפאכטעס מיטטעל פאן 23 יעהריגער טויכרייט אונד אהרענגערייטען געהיילט ווארדע, איזט בערייט, חיינע בעשרייכונג דעסוועלכען אין דייטשער שפראכע אללען אנווערן גראטס לי איבערענדען. אדרעססע: J. H. Nicholson, Wien IX., Kolingasse 4.

פריהלינגסקיר.

דיא ערסטען פקיהלינגסאונדען וינד געוועהנליך דיא זייט, און וועלכער נאך איינעס קארעקטיף פיר דיא דורך דיא לעבענס" ווייזל איס ווינטער הייפיג הערפארנערשענען שטערונגען אין דען קערפערליכען פונקליאנען געזוכט ווירד. פיר דיעזען אונזק איזט

MATTONI
GIESSHÜBLER
reiner
alkalischer
SAUERBRUNN

זאמאלס נור זעלבסטשטענדיגען וויזקור אלס נאמענטליך אייך נור פאקקור פיר דיא בעדער: קארלסבאד, מאריענבאד, פראנצענסבאד, אונד אנדערע קורארטע פאן ערשטליכער זייטע בעזאנדערס עתפאהלען.

בין שתי עברי המצה, ויראה כעין סקק בנלגלה. גם שם על לחיה היפות, נעלמו פתאום הפרחים האדומים, ובמקום נשארו גומות קטנות, אבל מסיקות יגון נורא, יגון אשר מביא כעין גרוי בלבבנו. בתמונה כזאת ראה מיכאל את רעיתו בלכתו מקדר, התמונה ננעה אל נפשו ויחרד וילפת, ובשתי עיניו נראו כעין שתי מסות מים, מסות קטנות; אבל בצאתן יצאו חסצית לבנו ומצוי נפשו.

רשוב ונקרש בא מיכאל לעיר מולדתו, ואותה שעה היתה ערב שבת עם חשכה. ע"כ לא רצה ללכת לבית המדרש, באמרו, כי עיף ויגע הוא מעטל הדרך ומלמולי דרך פוטרים מתפילת הצבור; אבל אביו, מארי דאתאר, התלוי באחרים, עמד על דעתו: כי לא טוב רחת מקום לבעל דין לחלוק, וירבה עליו דבריו, כי לא ימנע רגליו מלכת. מיכאל סירב מאוד, כי היה שבור וכתות מעטל הדרך, גם לבו עליו דוי; ובכ"ז נעתר לאביו וילך אותו לבית המדרש.

ויהי מרס ששמו את מעילו, והקהל החר לחת לו את ידו לשלום, נגש אליו שמש הקהל ויאמר אליו דברים אחדים בלחש. מיכאל חרד מאד, וימהר לצאת, ובצאתו קמה מהומה קטנה, ואנשים אשר לא ידעו טובו של דבר התקשו לדעת; אבל במהרה פתר להם רבי מרדכי עב הכרם — הוא המושר מסוף בית-המדרש ועד סופו — כי צוה עליו, לצאת את בית-המדרש, באשר הונד לו סמקיר נאמן, כי ידיו היו במעל לכתוב פרסתר על הצדיק הלטיני.

ובכן נגעלו שערי בית המדרש מפני מיכאל, שערים אשר בעיר קטנה המה מסור חיים לכל צעיר לימים, והאומלל הזה נשאר בודד כערער בערבה, וילך קודר בלחץ עצבוננו. אשת אביו הכעיסה איתו תמרורים, גם אביו דיבר אותו קשות, וביותר הציקו לו שתי בנות אשת אביו, אשר שתיהם השתגעו בבת אחת (*), והיה בכל לילה ולילה, באשמורה השלישית, אשר אז דממה בבית אביו והוא יושב ולומד, קורא וכותב, הונה וחושב, אז באות המשונעות, מקשות על הדלת ותיללנה נכאים, ולפעמים תתפרצנה הפרועות האלה בשערותיהן המעורבות ובעיניהם המסציות זועה ומככות את הנר, והחושך ימלא את החדר, חושך נורא. מתוך החושך ישמע קול רעש והמולה, קול שחוק ובכי, והוא אָנוס לשבת בבית הסוהר הזה ולא יכול ללכת לבית המדרש, כי ננערו כל השערים מפניו.

ובת שוע? — בת שוע היתה חיים של צער!

ישנם אנשים אשר ע"י חמיטתם, או באשר יכלו ימיהם במערכה אחת, לא יוכלו לצייר לעצמם את השלי לה סמקמדם ולא יוכלו להשיג את הנמנע. גם בת שוע אשר מעולם היתה באופן אחד, בתנאים אחרים, גם היא לא ידעה מהות המחסור והאין, וכאשר רכשה לה איזה דבר, לא יכלה להבין מציאת העדר אותו דבר. ע"כ בעת אשר התעננה בתענוגי האהבה, בעת אשר "מיכאל שלה" היה לנגד עיניה, לא היה לאל ידה דקנות לה מושג מזמן השלילה; אבל מה מאד הרגישה את הדבר כאשר פנה זיוו. מיכאל איננו, והיא יושבת גלמודה בבית אביה; הבית רחב ומלא טוב, אבל לפניה הוא צר, לפניה הוא טרא ריקות, ע"כ נמשה עליה תשחמך, ובכל יום כחה יתרפה ופניה גופלים ובמקום האודם יעלה ירקון. בעושר, בהרחבת הדעת, בצהלה, בקידה ובומרה, בנענועים ובנשיקה בלחה ימי נעורה; כל ימיה היו כחגים וכל משאלותיה לא מנעו ממנה הוריה, כי יחידה היא. מעולם לא ידעה מה מיכאל של צער; ועתה צר לה מאד, וכרבה אש מתקחת. לפנים היתה חפשה, יצאנית וחרכש לה נשיקות מכל מכירי אביה, לרבות האנשים, כי הסתכלו עליה

(*) חתן סמארט.

הכל הבל, והכל אין.
באותה שעה רחל לפקק באהבתו, החל לספק בעצמו,
וימלא ספקות על כל גדותיו ויצא מדחי אל דחי.

הראש והקיבה.

האדם הוא בעל די-חלקים, בעל ראש וקיבה. הקיבה דורשת את תפקודה, דורשת מזונות כרי צרכה, וגם הראש דורש מזונות רוחניים. הראש קודם במעלה; אבל הקיבה קודמת בזמן, כי אם אין קמה אין תורה, ובאין חיים, מחשבות למה לנו? ע"כ כל באי עולם מחנכים לבניהם לחיות זה דר' לחשוב; המה מחנכים את הקיבה קודם הראש, וגם בלמדם את הראש ילמדו אותו מהני דברים אשר האדם יחיה בהם ויכיל למלאות את קיבתו; אבל בן ישראלי, הבריה המשונה אשר תלל לחיות לפעול ולעשות קודם זמנה, הבריה הזאת מתחנכת רק בראשה, וקיבתה כמאן דליתא.

גם מיכאל דנן התפתח רק בראשו ובמחשבו, ודרש רק אחרי חיים רוחניים, ע"כ חקר ודרש, למד וקרא דברים עיוניים, דברים אשר לא עליהם יחיה האדם. ראשו ורוחו היה נתון אל "ההשכלה" ואל "הכתיבה", ומעולם לא העלה על לבבו: "קיבתו זו מה תהא עליה?" ולא חשב סמה יתפרנס וממה יחיה עד כי יוכל להשכיל. ע"כ גם בצאתו את קדר, בהגרשו סגנו אשר שם היו הורי רעיתו צוין לו בשר ומשתילין לו יין, לא חשב אודות עתידתו, עתידת הקיבה, ולא שם לבבו ללמוד שפה ולשון, ידיעה וחכמה המחיה את בעליה, וגם כאשר התרוקן מעט מן עצבונו לא שם לבבו לבקש לו חיים, ויוסף להשכיל, להתחכם, להתפלסף, לכתוב, לחקור ולדרוש ויותר לא דרש. ולא סבעי כאשר מצא לו מקום להתגדר, כי נערים אחרים אשר "עיניהם נפקחו" החלו לבקש תורה מפיו והוא הורה להם, תורת חיים" ויכתוב לפניהם בכל שבוע מאסף קטן, אשר בו היו מחקר ובקורת, סליצה ושיר, ובאותו מכ"ע שפך מרי שיחו על החסידים החנפים ויהתלל כם בזעם לשונו, או כבר אמר כי, ולא בקש יותר וישמח מאוד בעולמו.

והנה שם בקצה העיר דובנה, על יד העמק הירוק אשר יש בו איזה אילני סרק, עומדים רחיים של רוח, רחיים שבורים וכתותים, ולהם שלש כנפים ארוכות מאוד, העשויות כסולמות הללו.

ומה בכך? תשאל קורא יקר, מה ענין שסמה אצל הר סיני? ואיזה שייכות יש לאותם הרחיים עם מיכאל דנן? אכיל לאם לי, הקורא.

אם בן כך אתה, אם ברצונך לטייל יש לסניך ננות ופרדסים, בתי משחק ופרוורים, וברצונך להתאסף עם אחוזת מרעין הרי לסניך בתי-ועד שונים; אבל מה יעשו בני הערים הקטנות אשר אין להם לא הא ולא הא? שמה תאמר: כיון שאין להם כל אלה, לא יטיילו, לא יתאספו, אינך אלא מועה. כי הקב"ה, הוץ ומפרנס כל בני עולם, מקיני הכרמים עד ביצי העירות הקטנות, הוא מקדם רפואה לסכה. את דובנה ברא ריקה, ריקה מאד; אבל ברא בה — רחיים, רחיים של רוח, רחיים שבורים שאין בני אדם מצוים שמה ולא שכיחא כם אינשא, ושמה תחת הרחיים משתרעת בקעה ארוכה, ובאותה בקעה התאספו, אספורים" העיר וישמענו תורה מפי מיכאל, והוא דרש לפניהם בעניני דת וספרות.

מיכאל ישב כמלך בגדוד על ראש מרע ישרן, פניו כפני להבים, עניו מסיקות ומדבר ברנש לפני קהל שומעי העושים אזניהם כאפרכסת, ובה בלו יסיהם ימים רבים, עד כי — גודל הדבר לאנשי העיר, ויגרשו אותו מדובנה, וילך לו לעיר אחרת. אנה הלך? ואנה פנה? על זה יורונו הפרקים הבאים. (המשך ובא.)

הענני איזאקס (איש יהודי) המוב ומטיב לעניים ואומללים, והוסיף לומר, כי על צדקת ה' הודים החבורה הזאת עומדת. בוק ארעסט. בעיר בראילא אשר במדינתנו החל לצאת לאור מכ"ע חדש בשפת רומענית, נקוב בשם "רענאלסעט דומאניע", ועורכו המה שני הסופרים הרומענים יאנעסקו ודשאזעסקו. המכ"ע הזה דובר טוב על היהודים והוא מנן בעדנו כפני צורינו הרבים במדינתנו; אשר על כן מהראוי והנכון, כי אחינו יושבי רומניא יתמכוהו בימין צדקו ויביאו המכ"ע החדש הזה אל תוך ביהם תחת כתבי-העת האוכלים את ישראל בכל פה. יאסא יאקא. (בהודו-המערבית). בראש שנת 1891 הבאה יפתחו פה שערי בית אוצר כל כלי חסדה (אויסשטעללונג) ובבר נתן נציב מדינתנו המשרה הנכבדה על אחרים מקי בריתנו, להיות נמנים את חברי הקוסיסיונים השונים אשר עליהם רהעביר כל דבר תחת שבט הבקורת ולגור אומל אם הפארת הוא לעושהו אם לא.

ג' ש"ס.

ספור מעשה שהיה.

מאת יב"ס.

י"א.

יסורים של אהבה.

ביסורים של אהבה היתה בת-שוע מיוסרת, אבל היא דק הרגישת את היסורים, ושכלה הרך לא היה יכול להקיף אותם; ותחת זאת נתן מיכאל לעצמו דין וחשבון מהיסורים של אהבה, כאשר רבבו כבר נפתח כעין חודו של סחט להרגיש מהות הרגש הזה. הוא ידע, כי אוהב הוא, אוהב בכל לבבו ונפשו, ברמ"ח אבריו ובשס"ה גידיו, ידע כמה גדול כחה שר האהבה, ועד כמה ידה מגעת. הוא סבל עניים קשים במוחו ובלבו, בראשו ובעיניו, וכחו ירד יום יום מטה מטה. גם הוא בסל על ערש דו; אבל מחלתו היתה רק אפיסת הכחות, חלישת העצבים, ומוחו עמד על עמדתו, ובשכבו ידע כי יסוריו המה יסורין של אהבה.

בחדר אופס וצר התהפך מיכאל על משכבו ימים רבים, הרופאים אמרו גואש, אבל הוא התחזק לאט לאט ויקם ויעמוד על רגליו וגוו הסתמוטט החל להתחזק מעט מעט. אבל יסורין של אהבה לא משו סמנו, ותחת אשר בתחלה סעדו על גוו, החלו אח"כ לפעול על מוחו, וישלחו בו חציהם. מיכאל העמיק לחשוב, ומחשבותיו הביאו אותו לידי עצבות, עצבות גוראה ואיומה, אשר על ידה ראה את כל העולם כלו כבוש שחורים, וסין האנושי כחיות מורפות. ככל פנה אשר פנה ראה רק עושק ותרמית, עול ועמל; בכל מבט ראה רק אוסל ושחור, והי לפעמיסמט גמור, פעמיסמט — סבלי דעת סובנו של אותו דבר. ועליך הקורא לדעת, כי בימים האלה כבר היה מיכאל ככן — שש עשרה. בנחה שבועות, צעירים כמותו עורגם "בילדותם", עוד לא ידעו להבדיל בין טוב רע, וכל עולמם המה רואים בחייהם הנעימים; אבל בן ישראל זה החל לראות חיים קודם זמנו, הציץ ונסנע קודם זמנו, ויאהב קודם זמנו, ויחל להתעצב קודם זמנו.

כאשר תקפה על מיכאל "מרתו השחורה" ויתעצב, התחיל למאוס בחיי עולם, לראות תהלה בכל מין האנושי ולתעב את העולם. וע"י זה נחקרו "אצלו רגשותיו, ולבו החם נחמרא קיריות יתירה. באותו מצב העמיק לחשוב, לחקור ולדרוש, נכנס לפרדס ההתפלספות, אך לא יצא בשלום, כי קיריותו הביאה אותו לידי שלילה, שלילה יתירה אשר סחתה סכבו כר קודש, כל רגש; שלילה אשר שללה סמנו גם נפשו, גם רוחו, והכל היה כאפס בעיניו, כאין גמור. העולם כלו הוא במבונה שצויה, אין רוח, אין בת סחה, אין נפש, אין רגש.